არისტოტელე

მეტაფიზიკა

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ

1964

[illegible]

არისტოტელე

მეტაფიზიკა

[illegible]

[illegible]
[illegible] — 1964

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

წინასიტყვაობა

არისტოტელე [illegible]

არისტოტელე [illegible]

არისტოტელეს [illegible]

[illegible] „[illegible]" [illegible]

[illegible]

არისტოტელე ცხოვრობდა 384 — 322 წწ. ძველი წელთაღრიცხვით. ის წარმოშობით ქალაქ სტაგირიდან იყო. მამამისი მაკედონიის მეფის ამინტა II-ის კარის ექიმი ყოფილა. 17 წლის არისტოტელე [illegible] პლატონის, [illegible] 20 წლის [illegible]. [illegible] 343 წელს [illegible] მაკედონიის [illegible] ალექსანდრე [illegible] 335 წელს [illegible] „[illegible]", [illegible] ალექსანდრე მაკედონელის [illegible] არისტოტელეს [illegible].

არისტოტელეს თხზულებებიდან აღსანიშნავია „მეტაფიზიკა",

1 ვ. ი. ლენინი, ფილოსოფიური რვეულები, თხზ., ტ. 38, 1963 წ., გვ. 281.

2 იქვე, გვ. 287.

3 იქვე, გვ. 287 — 288.

„[illegible]", „[illegible]", „[illegible]", „[illegible]", „[illegible]" და სხვა. [illegible] არისტოტელეს [illegible]

არისტოტელეს ფილოსოფია, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1 არისტოტელე, ფიზიკა, 206 a.

2 იქვე, 207 a.

[illegible]

[1] არისტოტელე, ფიზიკა, 204 ა.

[2] იქვე, 207 ა.

[3] არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1063 ბ.

[4] იქვე, 1011 ბ.

[illegible]

[1] არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1062 ბ.

[2] იქვე, 1010 ბ.

[3] იქვე, 1007 ბ.

[4] იქვე, 1010 ა.

[illegible]

[illegible] არისტოტელე [illegible]

[illegible] პლატონის [illegible] არისტოტელეს [illegible]

არისტოტელესა და პლატონის [illegible]

[illegible] არისტოტელე 20 და 17 წლის [illegible] პლატონის [illegible] არისტოტელეს [illegible]

1. არისტოტელეს [illegible] პლატონის [illegible]

[1] არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1010 ა.

[2] იქვე 1007 ა.

[illegible] 2. [illegible] 3. [illegible] 4. [illegible] 5. [illegible] 6. [illegible] 7. [illegible] 8. [illegible] 9. [illegible] 10. [illegible] 11. [illegible] 12. [illegible] 13. არისტოტელეს [illegible] 14. პლატონი [illegible] 15. არისტოტელეს [illegible] 16. [illegible] 17. [illegible]

ეს შეუძლებელია იდეების საგნებისაგან დამოუკიდებელი არსე-ბობის გამო. 18. თუ ერთი და იგივე იდეა განსხვავებული როგორც ერთეულობისას, ისევე მრავალფეროვნებისას, მაშინ ერთი და იგივე იდეაში სწორედ ურთიერთსაწინააღმდეგო თვისებები უნდა გაერთიანებულიყო, რაც არისტოტელეს დაუშვებლად მიაჩნია. 19. პლატონის იდეალური რიცხვი იდეების წარმოშობის გზა. 20. თუ იდეა საგანთა მიზეზი საგ-ნისათვის, ის მაშინ ვერ იარსებებს. 21. მათემატიკური საწყისები არ შეიძლება არსებობდნენ, რადგან იგულისხმება რიცხვი. თუ როგორ არიან ისინი ერთდროულად როგორც წარმავალი, ისევე წარუვალი საგნების საწყისები. 22. საწყისად არც გეომეტრიული სხეულები გამოდგებიან, რადგან ისინი დამოუკიდებლები არ არიან, არამედ წარმოადგენენ დამოუკიდებლის რაღაც ნაწილებს. 23. საგნები იდეებისაგან არ წარმოიშობიან არც ერთი იმ გზით, რომელიც იდეების არსებობის მომხრეთა ჩამოთვლიან. რადგან, თუ იდეები საგანთა არსებებია, მათ ძირითადში ისევეც მოიშველიაო უნდა ქონდეთ, როგორც საგნებს, წინააღმდეგ შემთხვევაში, იდეებსა და საგნებს მხოლოდ სახელი ექნებათ საერთო. 24. რადგანაც იდეების არსე-ბობის მომხრენი იდეებს უშვებენ საგანთა დამოუკიდებლობის აღსანიშნავად, ამით ისინი საგანთა დამოუკიდებლობას საგნებზე წინაზე არსებობის მოაწყვეტენ, რომელთა დამოუკიდებლობასაც ისინი წარმოადგენენ. ეს კი დაუშვებელია არისტოტელეს თვალ-საზრისით. 25. თუ იდეები ეროვნული საგნებია, მათი განსაზღვრა შეუძლებელი იქნებოდა.

არისტოტელეს იდეებზე მოძღვრების კრიტიკა მოცემული აქვს „მეტაფიზიკაში", სადაც აღნიშნავს, რომ საგნების მათი მატერიალური არ გვაინტერესებს მხოლოდ შეიძლება ხამოკიდებულს მხოლოდ გონე-ბით, აბსტრაქციის გზით და არა ფიქტიურად. როგორც თვით არის-ტოტელეც აღნიშნავს, ამ კრიტიკის მიზანი იყო იმის გამორკვევა არსებობს თუ არა რაიმე სხვა არსი შეგრძნებადი მოვლენების გვერდით.

ამ არგუმენტთა საფუძველზე კი არისტოტელე ასკვნიდა, რომ იდეები იმ გვარით, როგორც ამას იდეათა მომხრენი უშვებენ, არ შეიძლება არსებობდნენ[1], და რომ ამიტომ ისინი უარყოფილი უნდა იქნან.

როგორც ვხედავთ, არისტოტელე პლატონის მოძღვრების იდე-ების საგანთაგან დამოუკიდებლობის გამო აკრიტიკებდა. სწორედ ამიტომ არ გამოდგებიან ისინი საგანთა არსებობის, წარმოშობის,

[1] არისტოტელე. მეტაფიზიკა, 1089 ა.

მოძრაობის და სხვა ცვალებადობის მიზეზებად, თუ თვისებებად, ახსნა-ნიშვნად, ცოდნისა. ის. მაგრამ აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ არის-ტოტელეს კრიტიკა განპირობებული იყო არა მარტო მეტაფიზიკურ-ონტოლოგიური, არამედ გნოსეოლოგიური ინტერესებითაც. არის-ტოტელისთვის იდეები არ გამოდგებოდნენ არა მხოლოდ საგანთა არსებობის ასახსნელად, არამედ მათ შესაცნობადაც. გარდა ამისა, ისინი თვით ხელმიუწვდომნი შეუცნობელნი. მიუხედავად არსებობის გამო, ამ სიძნელეებისგან მხოლოდ ერთადერთი გამოსავალი აქვთ — იდეების თვით საგნებში შეტანის ანუ ზოგადის კონკრეტულშივე მოთავსების. და არისტოტელემაც სწორედ ამ მიმართულებით განავითარა სოკრატე-პლატონისეული დებულებები. მან პლა-ტონისეული მიღმა გატანილი ზოგადი ისევ მიწაზე დააბრუნა, რითაც კავშირისა გამოიყენა პლატონის ფილოსოფიით შექმნილი ხი-ხიდი და შემდეგში წინააღმდეგობა და განვითარების პერსპექტივე-ბით აღჭურვა.

მაგრამ შეიძლება თუ არა ითქვას, რომ არისტოტელე ამ შემთხვევაში თანმიმდევრული იყო? რომ მისთვის ზოგადი, როგორც შესაცნობის საგანი, ჭეშმარიტი ობიექტური, მატერიალური იყო? ზოგს რომ არ ჩავთვლით „მეტაფიზიკაში", სადაც ასეთი პრინ-ციპული კრიტიკა იდეებისა, ვხვდებით ადგილებს, რომლებიც მოწმობენ არისტოტელეს მიერ იდეებისადმი რეალობის დაშ-ვებას. რომ არა გვქონდეს რა ფორმისა. როგორც შემდეგში პლა-ტონის იდეების რიცხვს თანახმად, არისტოტელეს აზრით მათთან-ბდებელიც სხვა არა იყო რა, თუ არა რაღაც სურროგატი პლატონის იდეებისა, მისი ფსევდოსახე იდეისა მაინც[1]. არისტოტელე მეორეგან ეუბნება ვარაუდით მიუთითებს, რომ ეხლა რეალობა, რომელსაც არა აქვს მატერია, რომ იგი ყველაფერს მოძრავებს თვით, რომ თვით არ მოძრაობს[2].

საგნების და მათი თვისებების ფორმებიც მხოლოდ პლატონის იდეების სახეცვლილებანი იყვნენ. არისტოტელეს ფორმა ისევე ტრანსცენდენტულია უსხეულო მატერიის, როგორც პლატონის იდე-ები, როგორც პლატონთან, არისტოტელესთანაც მატერია იყო ქაო-ტური, უსახოვანი, სახის არმქონე. სადაც წესრიგი და კანონზომიერება ფორმის შექმნილი. ასე დაიკავა მისთვის მატერიამ პლატონის „სხვისა" ადგილი, ხოლო ფორმებმა — იდეებისა. ამის გარდა, არისტოტე-ლესთვის ხალხში და ღვთები ისევე მარადიულნი იყვნენ, რო-გორც პლატონის იდეები.

[1] არისტოტელე. მეტაფიზიკა, 1002 ა.
[2] იქვე, 1074 ა.

[illegible]

1 არისტოტელე. ფიზიკა, 189 გ.
2 იქვე, 188 გ.
3 არისტოტელე. [illegible] I, 25 გ.

[illegible]

1 არისტოტელე. მეტაფიზიკა, 982 გ.
2 იქვე, 987 გ.
3 იქვე, 1028 გ.
4 იქვე, 981 გ.
5 იქვე.
6 არისტოტელე. [illegible] 446 გ.
7 არისტოტელე. [illegible] ნ. 1, § 2.
8 არისტოტელე. მეტაფიზიკა, 980 გ.
9 იქვე, 982 გ.

აღქმიდან მოგონებებისაკენ, მოგონებიდან ცდისაკენ, ხოლო ცდიდან ცოდნისაკენ. ასეთია არისტოტელეს მიერ მიღებული ინდუქციური გზა ზემოჩამოთვლილი დედუქციურის გვერდით, ზოგადიდან, არსებითიდან და მიზეზებიდან რომ იწყებოდა.

უპირველეს ყოვლისა, შემდეგ არ იქნებოდა სწორი არისტოტელე მხოლოდ დედუქციური მეთოდის მომხრედ გამოგვეცხადებინა, რადგან არისტოტელე იყენებდა და იცავდა როგორც ინდუქციას, ისევე დედუქციას.

დასასრულ, უნდა შევეხოთ არისტოტელეს მეთოდის ცალკეულ უფრო კონკრეტულ მხარეებს. კერძოდ, არისტოტელე არაერთხელ იმეორებს იმის შესახებ, რომ კვლევა უნდა მიმდინარეობდეს ჩვენთვის მეტად ცნობილი მოვლენებიდან თუ დებულებებიდან ბუნებრივად უფრო ცნობილი მოვლენებისა თუ დებულებებისაკენ. სხვაგან არისტოტელე აღნიშნავდა, რომ კვლევა უნდა დაწყებულიყო ნაკლებ ცნობილი და ადვილად მისაწვდომი ობიექტიდან.

არისტოტელეს შემეცნების თეორიის მკვლევარი ვერ ივლის გვერდს შემეცნების ობიექტის საკითხს არისტოტელესთან. არც ამ საკითხზეა გარკვეული და ხაზგასმულად [illegible] აზრი ჩვენამდე მოღწეულ შრომებში. ასე რომ, ეს საკითხიც პრობლემატურ საკითხთა რიგს უნდა მივაკუთვნოთ.

თუ როგორია თვით არისტოტელეს პოზიცია ამ საკითხში, უნდა გავარკვიოთ კონკრეტული მასალების საფუძველზე არისტოტელეს თხზულებებიდან. როგორია ეს მასალები?

ერთი მხრივ, არისტოტელე აღნიშნავს, რომ შემეცნების ობიექტი წინ უსწრებს შემეცნებას, რომ უმეტეს შემთხვევაში ცოდნა მაშინ გვაქვს, როდესაც ცოდნის ობიექტები ცოდნის წინარე არსებობს. არა შემთხვევა, რომ ცოდნა და ცოდნის ობიექტები ერთდროულად ჩნდებოდნენ; რომ ცოდნის ობიექტის არარსებობა სპობს ცოდნას, მაშინ როდესაც არა გვაქვს შემთხვევა, რომ ცოდნის არარსებობა ცოდნის ობიექტს სპობდეს, რადგან თუ არა გვაქვს ცოდნა, შესაძლებელია არსებობდნენ ცოდნის ობიექტები. ანალოგიურ მსჯელობას გამოთქვამს არისტოტელე აღქმისა და აღქმის ობიექტის შესახებ: აღქმის ობიექტი არსებობს აღქმამდე და აღქმის არარსებობა არ სპობს აღქმის ობიექტს. „კატეგორიებში" არისტოტელე ავითარებს აზრს, რომ ჩვენი წარმოდგენის მიხედვით დამოუკიდებლად არსებული ობიექტისაგან.

შემეცნების ობიექტს არისტოტელე განიხილავს, როგორც

არსებობს, არსებობს კი სხვებზე არაა დამოკიდებული, არამედ მათგან დამოუკიდებლად და ყოველთვის სხვა მასზეა დამოკიდებული. არისტოტელე იმასაც კი აღნიშნავს, რომ ზოგადი გრძნობად საგანზეა დამოკიდებული.

უფრო ცხადად ზოგადისა და ერთეულის ურთიერთობის საკითხი არისტოტელეს წარმოდგენით იქვე თხზულებაში „სულის შესახებ", სადაც ის პირდაპირ აღნიშნავს, რომ გრძნობადი საგნის გარეშე, დამოუკიდებლად არაფერი არ არსებობს. არცერთი საგანი კი არისტოტელე შეიძლება, როგორც აბსტრაქციის, ზოგადის[1], მიუხედავად აღნიშნავს ის, რომ ვისაც შეგრძნებები არა აქვს, მას არც არაფერი ესმის[2].

არისტოტელე დამოუკიდებელ არსებობას მხოლოდ ერთეულ საგანს მიაწერს. რაც შეეხება ზოგადს, ის ყოველთვის [illegible] ითქმის, გამოიხატება ან „ადამიანი" ან „ცხოველი" და არასოდეს „კალია" ან „ცხენი", რაც მას სხვისაგან დამოუკიდებლად ხდის. არისტოტელე ამავე მოტივით ეწინააღმდეგება პლატონის ერთეულ საგანთა სწავლებას, ეიდოსისა და მიზეზების შესახებ. [illegible] ასეთ აზრზე აშენებდა, როგორიც ლოგიკური [illegible] მიხედვით აღიარებდა არისტოტელე. [illegible] მისი თვალსაზრისით[3]. [illegible] არისტოტელე ფიქრობს, რომ ის გონებაში არსებობს და ყოველთვის გონებისა და მატერიის ერთობლიობით წარმოშობილია. ასეთია შემეცნების ობიექტი არისტოტელესთან. ერთი მხრივ, რაც სინამდვილეში შეგრძნებების ობიექტს ნიშნავს.

მეორე მხრივ, არისტოტელე აღნიშნავს ამ ობიექტის [illegible], რაც მის შემეცნებას უფრო ძნელ ობიექტად [illegible], როგორც ბუნებისა. ერთეული საგნის [illegible], რომ ის წარმოიშობა და [illegible] გამორიცხული. [illegible] როგორც მატერიასთან დაკავშირებული, [illegible] ზოგადი შემეცნების [illegible], რომ ის არ წარმოიშობა და არ ისპობა. რაც ერთეული საგნისაგან დამოუკიდებელია და [illegible][4].

1 არისტოტელე, სულის შესახებ, წ. VIII, 3. 2.
2 იქვე, წ. VIII, 3. 2.
3 არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1040 ა.
4 იქვე, 1049 ა.
5 იქვე.
6 იქვე, 1004 ა.

[illegible]

1 არისტოტელე, რიტორიკა, 1372 a.
2 იქვე, 1374 a.
3 იქვე, 1372 a.
4 იქვე, 1375 a.
5 იქვე, 1374 a.
6 იქვე, 982 a.

[illegible]

1 არისტოტელე, ცხოველთა ნაწილების შესახებ, 650 a.
2 იქვე, 647 a.
3 იქვე, 651 a.

შვილია, რომ არისტოტელე სახსენის თვლიდა აუცილებლად შეგრძნებების მიღებისათვის, მაგრამ მხოლოდ ის არ მიაჩნდა ამისათვის საკმარისად.

არისტოტელემ იცოდა, რომ ყოველი შეგრძნების ორგანოს აქვს თავისი აღქმის ობიექტი კერძოდ, მხედველობის ობიექტად ასახელებდა ფერს, სმენისას ბგერას და ა. შ. მაგრამ ამავე დროს ფიქრობდა, რომ არსებობენ ისეთი თვისებებიც, რომელიც საერთოა რამდენიმე შეგრძნების ორგანოსათვის, ასეთად შეიძლება ასახელებდა მოძრაობას, უძრაობას, რიცხვს, ფიგურას, სიდიდეს და ა. შ.

არისტოტელე აღნიშნავდა, რომ აღქმული და აღქმა ერთიმეორისაგან არ არსებობენ, და რომ აღსაქმელი წინ უსწრებს აღქმას. ამიტომაც, არისტოტელე [illegible] გარეშე არსებობა იმის, რომ აღქმის განმსაზღვრელი ობიექტები გარეშე მოქმედებენ. იგი აღნიშნავს რა ამ აზრს, აღნიშნავდა, რომ [illegible] მხოლოდ გრძნობად-აღქმადი საგნების [illegible] ბისათვის[1]. არისტოტელეს სინამდვილის-ასახვის შეგრძნებების [illegible][2]. ამ მხრივ, არისტოტელე შეგრძნებების ობიექტებს [illegible], რომელიც მას [illegible] მიაჩნდა.

მაგრამ არისტოტელეს არ გამორჩენია მხედველობიდან სუბიექტ-ობიექტის მიმართ კავშირი, ის, რომ შეგრძნებები [illegible] არა მარტო ობიექტზე, არამედ სუბიექტზე და მის მდგომარეობაზე და ამიტომ შეგრძნებებს სუბიექტ-ობიექტის [illegible] აღიარებდა[3], რომ შეგრძნებების შესაძლებლობით სინამდვილეში [illegible] არა მარტო ის, რაც წარმოდგენილია, [illegible] არამედ [illegible], ისე, როგორც მას წარმოდგენილი, [illegible] შეგრძნებები და მათი [illegible] შეგრძნებები [illegible][4].

არისტოტელეს აზრით, ჭეშმარიტება არის თვით საგნებში, არამედ მსჯელობაში საგნების შესახებ, რადგან მსჯელობისას რაღაცას რაღაცას უწყობს, ან არ უწყობს. მცდარობა კი შეიძლება იყოს, რო-

1 არისტოტელე, ფიზიკა, 248 ა.
2 იქვე, 247 ა.
3 არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1007 ა.
4 იქვე, 248 ა.
5 იქვე, 1011 ა.

ცოდნა ჭეშმარიტი, ისე მცდარი[1]. ამიტომაც, ჭეშმარიტება ან შეცდომაზე არსებობს სუბიექტში. არისტოტელე არაერთგზის აღნიშნავდა, რომ შეგრძნებებს უნდა ვენდოთ, რომ ისინი არასოდეს არ სცდებიან, რომ შეცდომა აზროვნებაშია[2]. არისტოტელე ამიტომაც წინააღმდეგი იყო აზროვნებისა და შეგრძნებების გაიგივებისა, რადგან შეგრძნება, მისი აზრით, ასახავს ყველას, აზროვნება კი არა[3]. რადგან შეგრძნებებს საქმე აქვს ცალკეულ ობიექტთან [illegible] არ შეიძლება სცდებოდეს. შეცდომა მხოლოდ [illegible]. არისტოტელე ასხვავებდა შეგრძნებებს წარმოდგენებისა და შეხედულებებისაგან და ფიქრობდა, რომ შეგრძნებები ყოველთვის ჭეშმარიტნი არიან. წარმოდგენები და შეხედულებები კი მხოლოდ ზოგჯერ. შეგრძნებებისათვის [illegible] რაც [illegible] წარმოდგენა[4].

არისტოტელე აღნიშნავდა, რომ ჭეშმარიტი [illegible] ჭეშმარიტებას[5].

[illegible] არისტოტელე [illegible] აღნიშნავდა, რომ ჭეშმარიტება [illegible][6].

არისტოტელე აღნიშნავდა, რომ შეცდომები შეიძლება იყოს შეგრძნებებშიც. მაგრამ არისტოტელე [illegible] შეგრძნებებს, [illegible] რაც შეგრძნებებს [illegible][7]. [illegible] შეცდომა [illegible] ჭეშმარიტების [illegible][8]. [illegible]

1 არისტოტელე, სულის შესახებ, 7. VI.
2 იქვე, I 3.2.
3 იქვე.
4 იქვე, VI, 10, 3.
5 იქვე, 1027 ა.
6 არისტოტელე, ფიზიკა, 1, 8 ბ.
7 არისტოტელე, სულის შესახებ, 1 20, 13.
8 არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1012 ა.

[illegible] შინაგან [illegible] [illegible] [illegible] არ შეიძლება[1]. მეორე მხრივ, არისტოტელეს მტკიცებით, ტრაგედიაში [illegible] [illegible] და რომ ის თავის თავში [illegible] უნდა იყოს შეთანხმებული, რაც [illegible] იყო მის [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] შესახებ, რომ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ტრაგედია არ შეიძლება იყოს.

[illegible] ეს არა მხოლოდ ტრაგედიებისა და [illegible] [illegible] [illegible], არამედ ტრაგედიების [illegible] [illegible] [illegible] არის. [illegible] [illegible] [illegible] ხდება, რომ არისტოტელესთვის ტრაგედიები [illegible] [illegible] [illegible] შეთანხმებაში [illegible] [illegible].

არისტოტელეს [illegible] [illegible] ამის შესახებ, რომ ის [illegible] [illegible] ტრაგედიების [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ამ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ტრაგედიების [illegible] შესახებ. თუ [illegible] ტრაგედიები, საერთოდ, [illegible] [illegible] [illegible] შეთანხმება, ამ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ტრაგედიების შესახებ არისტოტელეს შეხედულებების [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], რომ არისტოტელე [illegible] [illegible] ტრაგედიების [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] არისტოტელე [illegible] ან [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ტრაგედიებს, [illegible] [illegible] [illegible] ეს [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ტრაგედია, [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], შეიძლება [illegible], რომ არისტოტელეს ტრაგედიები და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] არისტოტელეს [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], „[illegible]“ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] არისტოტელესთვის ტრაგედია [illegible] არ შეიძლება [illegible]-

1 არისტოტელე, მეტაფიზიკა, 1051.
2 არისტოტელე, პოეტიკა, [illegible], 22, 46, 40—47.
3 [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] არის, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], არამედ [illegible] და [illegible][1]. [illegible], არისტოტელე [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არ [illegible] ტრაგიკული [illegible] [illegible] [illegible].

„[illegible]“ [illegible] [illegible] [illegible] შესახებ, რომ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და არა [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] შესახებ შეიძლება [illegible] ტრაგიკული [illegible]. რომ ის შეიძლება [illegible] ან არ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][2]. თუ [illegible] [illegible], რომ არისტოტელე [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არა მხოლოდ [illegible] [illegible], არამედ [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], რომ არისტოტელესთვის ტრაგედია [illegible] და ტრაგედიები, საერთოდ, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] შესახებ [illegible] არისტოტელე [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და რომ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ეს [illegible] არისტოტელეს [illegible] [illegible] [illegible] იყო.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], მას არ [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] და ტრაგედიების [illegible] [illegible], არისტოტელე [illegible], რომ [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] შესახებ, რომ [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] არა მხოლოდ [illegible], არამედ [illegible] [illegible] [illegible][3].

[illegible], [illegible] ტრაგედიების [illegible] [illegible] არისტოტელე [illegible] [illegible] მხოლოდ [illegible] [illegible], არამედ [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

არისტოტელეს [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] შეიძლება [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. არისტოტელე [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]

1 არისტოტელე, [illegible], 1053 [illegible].
2 იქვე, 1051 [illegible].
3 [illegible], [illegible] [illegible] 253 [illegible].

ცნებათა, შესაბამ წყობილში შეუძლებელია არისტოტელეს ტერმინოლოგია და „მეტაფიზიკის“ დაწვრილებით პრობლემათა მნიშვნელობა დადგენა. მით უმეტეს, რომ კომენტარებში, რომელიც ერთვის თარგმანს, მოცემულია, როგორც ძველად, ყოველ ადგილის განმარტება, რაც არისტოტელეს „მეტაფიზიკის“ ცალკეულ თავთა მიყოლა მოითხოვს.

საჭიროდ მიგვაჩნია რამდენიმე შენიშვნა გავაკეთოთ ჩვენი თარგმანის შესახებ: თარგმანის პროცესში ჩვენ მივყვებოდით ზოგადად სიტყვის გაგებას, რაც ქართულისთვის ყოველთვის. თვით არისტოტელეს ენა საკუთრივ შეუთანხმებელი, განსაკუთრებით ლექსიკონში არისტოტელეს ტერმინოლოგია სხვა, რაც „მეტაფიზიკის“ ცალკეული ადგილების სხვადასხვაგვარი ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა და აიძულებს თარგმნელთა ეყრდნონ არა მარტო მოთარგმნელის, არამედ კომენტატორების. შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი კომენტარები, სხვა თარგმანების კომენტარებთან შედარებით, უფრო ძლიერი, რადგან შევეცადეთ, რომ არისტოტელეს ტექსტი. შეძლების ადგილი იყოს თარგმანებში გარკვეულწილად შეიძლება წაიკითხოს [illegible] გამოწვეულის ნაწილებიც. ჩვენი თარგმანი, სხვა თარგმანთა კრიტიკული გათვალისწინებით, არისტოტელეს ტექსტის უკეთ გაგებისა და დაზუსტების მიზნით კეთდება. შეიძლება მასში ნახოს ცნობილი რუსი მთარგმნელის კუბიცკის და ვერნადსკის მოთარგმნელის გვერდით თარგმანებში გავლენილი ზოგიერთი კრიტიკული შენიშვნა.

მიზანი, რაც თარგმანს პროცესში გვამოძრავებდა, ერთი იყო: რაც შეიძლება ზუსტად გადმოგვეცა არისტოტელეს დედანი და მისი სტილის სიცოცხლე გადმოგვეცა. ხშირად შორს, ეს ადვილად შეძლება ქართული მთარგმნელის მოვალეობაა, რადგან ამჟამად აღიარება ის ვარაუდი, რომ ქართულ ენას უფრო ადვილად შეუძლია ბერძნული ენის მთელი სიღრმეების გადმოცემა, ვიდრე ზოგიერთ სხვა ენას.

ჩვენი თარგმანი, როგორც პირველი ცდა ამ უზარმაზარი ნაწარმოების გადმოქართულებისა, არ იქნება დაზღვეული ხარვეზებისაგან, მაგრამ რადგან დიდი სარგებლობა არ ექნა ადვილებს მას, ის უდავოდ სასარგებლო იქნება მეცნიერი ფილოსოფოსის ფართო დაინტერესებული მკითხველისათვის.

ᲬᲘᲒᲜᲘ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲘ

თავი პირველი

ბუნებით ყველა ადამიანი შემეცნებისაკენ ისწრაფვის. ამის მოწმობს სიყვარული შეგრძნებებისადმი. ადამიანები ეტრფიან შეგრძნებებს და განსაკუთრებით მხედველობის შეგრძნებას, ვინაი- 980a
დან გამომდინარე სარგებლობისაგან დამოუკიდებლად. სხვა შეგრძნებათა შორის მხედველობას ვაძლევთ უპირატესობას არა მარტო იმიტომ, რომ რაიმე მოვიმოქმედოთ, არამედ მაშინაც, როდესაც არაფრის გაკეთებას არ ვაპირებთ. ამის მიზეზი კი ის არის, რომ ის სხვა შეგრძნებებზე უფრო მეტ ცოდნას გვაძლევს და საგანთა მრავალ თვისებას გვიჩვენებს[1].

ცხოველებს აქვთ ბუნებრივად თანდაყოლილი შეგრძნების უნარი, საიდანაც ზოგს უჩნდება მეხსიერება, ზოგს კი არა. ამიტომ 980b
პირველნი უფრო მეტად გონიერნი და ცოდნის უკეთ შემძლენი არიან, ვიდრე მეხსიერებას მოკლებულნი, გონიერნი არიან, რომელთაც სმენის შეგრძნება არა აქვთ, არც შესწავლის უნარი აქვთ. მაგალითად, ფუტკრებს და სხვა ამგვარებს, თუკი ასეთი არსებობენ. ხოლო ცოდნის ათვისების უნარი იმათ აქვთ, რომლებსაც მეხსიერების გარდა, სმენის უნარიც აქვთ.

ყველა სხვა ცხოველი წარმოდგენებით და მოგონებებით ცხოვრობს, გამოცდილებას კი მცირედ ზიარებიან. ადამიანთა მოდგმა კი იცხოვრებს, როგორც ხელოვნებით[2], ისე განსჯით. ადამიანებს გამოცდილება მეხსიერებისაგან უჩნდებათ, რადგან ერთისა და იმავე მოვლენის[3] მრავალი მოგონება ერთი ცდის ძალას იძენს. როგორც ჩანს, ცდა თითქმის მსგავსია ცოდნისა და ხელოვნებისა. ცოდნას 981a
და ხელოვნებას კი ადამიანები ცდის მეოხებით იძენენ და როგორც მოლოსი[4] ამბობს, გამოცდილებამ ხელოვნება შექმნა, გამოუცდელობამ კი შემთხვევა.

ხელოვნება მაშინ წარმოიშობა, როდესაც ცდიდან მიღებული მრავალი მოსაზრებიდან მსგავს მოვლენათა შესახებ ერთი ზოგადი

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ბრძენი უპირველესად ცოდნის ის, ვინც იცის ყველაფერი, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, ისე რომ, არ იცის მასში შემავალი ერთეულები. შემდეგ, ბრძენია ის, ვინც იცის ძნელად შესაცნობი რამ, ე. ი. რაც შეუძლია ადამიანისთვის ადვილი არაა შესაცნობად; შეგრძნება ყველასთვის საერთოა, რადგან ადვილია, ამიტომ ის არავითარი სიბრძნე არაა. შემდეგ, ყველაზე ბრძენია ის, რომელიც ცოდნაში მიზეზების შესახებ უზუსტესი ცოდნას გააჩნია და ყველაზე უკეთ შეუძლია მათი სწავლება. მეცნიერებათა შორის კი ის მეცნიერება, რომელსაც უპირატესობას ანიჭებენ მისივე გულისთვის და შემეცნების მიზნით უფრო მეტად წარმოადგენს სიბრძნეს, ვიდრე ის, რომელსაც უპირატესობას ანიჭებენ მისგან გამომდინარე სარგებლობის გამო, ასევე ხელმძღვანელი მეცნიერება უფრო მეტად არის სიბრძნე, ვიდრე დაქვემდებარებული, რადგან ბრძენს კი არ უნდა უბრძანებდნენ, არამედ ის უნდა მბრძანებლობდეს, და ბრძენი კი არ უნდა მორჩილებდეს სხვებს, არამედ მას უნდა მორჩილებდნენ ნაკლებ ბრძენნი.

ასეთი და ამდენნაირი შეხედულება გვაქვს ჩვენ სიბრძნისა და ბრძენთა შესახებ, რომელთაგან ყველაფრის ცოდნა აუცილებლად უფრო მეტად უნივერსალურ ზოგადის მცოდნეს გააჩნია, რადგან მან ის იცის ერთ-ერთი აზრით ყველა ქვემდებარე. შეუძლებელია ადამიანს, რომ ადამიანებისათვის ყველაზე უფრო ძნელი შესაცნობია ყველაზე ზოგადი, რადგან ის ყველაზე უფრო შორსაა გრძნობადი შეგრძნებებისაგან. ხოლო უზუსტესია ცოდნა პირველი საწყისების შესახებ, რადგან ცოდნანი, რომლებიც ნაკლებ საწყისებს შეიცავენ უფრო ზუსტია, ვიდრე ის, რომელშიც დამატებითი საწყისები არსებობს, როგორც არითმეტიკა გეომეტრიასთან შედარებით. ასევე უფრო მეტად ცოდნის მიცემა შეუძლია მეცნიერებას, რომელიც მიზეზებს შეისწავლის, რადგან საერთოდ, ასწავლიან ისინი, რომლებიც ცალკეულ საგანთა მიზეზებზე მიუთითებენ. ცოდნა და შეცნობა იმ მეცნიერებათა თვისებაა, რომლებიც ყველაზე 982b
მეტად შესაცნობელზე არიან. რადგან, ვინც ცოდნას ცოდნისთვის ირჩევს, ყველაზე უფრო ცოდნას ირჩევს, ასეთი კი არის ცოდნა ყველაზე მეტად შესაცნობელი ობიექტის შესახებ. ყველაზე მეტად შესაცნობადი კი პირველი საწყისები და მიზეზებია, რადგან მათი მეშვეობით და მათგან შეიცნობა ყველა დანარჩენი და არა პირიქით. მეცნიერებათა შორის უმაღლესი, და დაქვემდებარებულ მეცნიერებათა ყველაზე უფრო წარმმართველია ის, რომელ-

საც იცის, თუ რა მიზნით საჭიროა ყოველი. ეს კი თითოეული საგნის სიკეთეა და საერთოდ, საუკეთესოა მთელს ბუნებაში.

ყოველივე ზემოთქმულის მიხედვით, საძიებელი მეცნიერების სახელი ერთ იმავე მეცნიერებას, რომელიც პირველ საწყისებსა და მიზეზებს სწავლობს, ხოლო სიკეთეც და მიზანიც ერთ-ერთი მიზეზთაგანია.

რომ ეს მეცნიერება არ არის პრაქტიკული ხასიათის, ამას ცხადყოფს პირველი ფილოსოფოსები, რომლებმაც პირველად დაიწყეს ფილოსოფოსობა; ადამიანები კი, როგორც თავდაპირველად, ისე ახლაც გაკვირვების შედეგად იწყებენ ფილოსოფოსობას. თავდაპირველად მათ აკვირვებდათ უშუალო ძნელადგასაგებები. შემდეგ თანდათანობით უფრო შორს მიდიოდნენ და უფრო მნიშვნელოვან პრობლემებს აყენებდნენ. მაგალითად, პრობლემას მთვარის, მზისა, ვარსკვლავების მოძრაობის პროცესებისა და ყოველივეს წარმოშობის შესახებ. ხოლო ვინც გაოცებულია სიძნელეების და უცოდინარია, ამან იცის იგიც, რაც არ იცოდა. ამიტომაც, ვინაც მითების მოყვარული, ის თუ ისე ფილოსოფოსიც იყო, რადგან მითები საოცრებებით შედგენილი წარმოშობაა. ამრიგად, ფილოსოფოსობა დაიწყეს უცოდინარობის თავიდან აცილების გამო და ცხადია, რომ ცოდნის ეძებდნენ შემეცნების და არა რაიმე სარგებლობის მიზნით. ამას ადასტურებს ფაქტები, რადგან მაშინ, როცა მოიპოვეს ყველა ყოველივე აუცილებელი ცხოვრებისეული დაკმაყოფილების, ისევე ცხოვრების შემსუბუქებისა და დროსტარებისათვის, მაშინ იწყებოდა ასეთი ცოდნის ძიება. ცხადია, რომ მას არ ვეძებთ რაიმე სხვა სარგებლობის მიზნით. როგორც თავისუფალს ვუწოდებთ იმ ადამიანს, რომელიც არსებობს თავისი თავისთვის და არა სხვისთვის, ასევე ცოდნათა შორის ერთადერთი თავისუფალი ცოდნაა ეს ცოდნა მხოლოდ ისაა, რომელიც არსებობს თავისთავად. ამიტომაც თვლიდნენ მისი მოპოვება არაადამიანურ საქმედ ადამიანები კი მრავალგვარ მონურ მდგომარეობაში არიან, და როგორც სიმონიდე ამბობს „მხოლოდ ღმერთს აქვს ეს უპირატესობა", ადამიანი ღირსიც კი არაა იმისა, რომ ეძებოს თავის თავში ცოდნას. თუ პოეტები მართალნი არიან, და ღვთაებაც შურიანია, ეს ლოგიკურად ასე გამოდის, რომ ყველაზე ღვთაებრივ 983a
ადამიანზე ერთგვარი არიან. მაგრამ ღვთაება არ შეიძლება შურიანი იყოს, და როგორც ანდაზა ამბობს „პოეტები ბევრს ცრუობენ", არც სხვა რაიმე უნდა ჩაითვალოს ღვთაებაზე უფრო მეტად პატივსაცემად. რადგან ყველაზე ღვთაებრივი ყველაზე უფრო პატივსაცემია ასეთი კი ორი მიზეზის გამო ერთი რომ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... AN NA ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] მათი [illegible], სხვა [illegible] უნდა [illegible].

[illegible] მაგრამ [illegible]
[illegible] და [illegible]
[illegible] და [illegible] რომ [illegible]
[illegible] და [illegible].

[illegible] რაც [illegible], [illegible] წინააღმდეგ [illegible]. მაგრამ [illegible] რომ [illegible], მაგრამ [illegible], როგორც [illegible] ან [illegible] რომ [illegible]. მაგრამ [illegible].

[illegible] და [illegible], რაც [illegible], ან [illegible], ან [illegible]. [illegible], როგორც [illegible], რაც [illegible].

[illegible] რომ [illegible], [illegible] და [illegible].

[illegible] რომ [illegible] ან [illegible], როგორც [illegible], რომ [illegible]. მაგრამ [illegible] და [illegible], როგორც [illegible].

[illegible] ან [illegible]. მაგრამ [illegible], ან [illegible], [illegible], რომ [illegible], როგორც ამ [illegible], [illegible] რომ [illegible], რომ [illegible], ან [illegible] რომ [illegible]. [illegible], როგორც [illegible], ან [illegible], როგორც [illegible], რომ [illegible] და [illegible], როგორც [illegible].

[illegible]

როგორც [illegible], რომ [illegible] და [illegible]. მაგრამ [illegible] და [illegible], როგორც [illegible], რომ [illegible] და [illegible]. როგორც [illegible], და [illegible], როგორც [illegible] და [illegible]. [illegible], რომ [illegible], როგორც [illegible].

წიგნი მეოთხე[1]

თავი პირველი

[illegible]

1288b [illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი მეორე

[illegible]

1289a [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თამარ მეფისა

[illegible]

[illegible]

წიგნი მესამე

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი მეორე

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ლის შეგრძნობიდან ვიღებთ, რადგან ეს მას ყოველივეს გაერთიანების მინიჭებით ვიცით. სხვები კი ერთად და იმავე ზოგი ცვლილს ვიცით. ზოგი მაგის, რისგანაც შედგება და წარმოიშვა. ამით სიტყვით, ყოველი ატრიბუტი, ისევე როგორც, რომელიმე მიაქვს სახელს ვულმბარის უშვებენ, ამიტომაც, რომ ერთი და არის ოკულოსტიკურად ასეულია, რამ[illegible] სახელის ყამოვის. რომ თუ ვიტყვ ერთის და არსის არ ჩავუთვლი სუბსტანციათ, მაშინ არც სხვა რამ ზოგადი იარსებება, რადგან ასეთი ცვლილება ყველა ზოგადის არიან და თუ არ არსებობს რაიმე ერთი და არის თავისთავად, მიერი აქნეწობა ვრიცელი სხვ ნების გარეშე სხვა რამეს ატრიბუტი. გარეშე ამისა, თუ ერთი არის სუბსტანციაა, მაშინ ცხადია, არც რაიმე იქნებოდა სავსებით-ვის დამოუკიდებელი რაიმე ბუნება, რადგან რაიმე ერთ-ულობისთვის შეიძლება, ერთეული კი რაიმე ერთია. მაგრამ თუ არსებობს რაიმე თავისთავადი ერთი და ატრიბუტი, უცვლელნი, რომ რაიმეთი არსება სწორედ „ერთი" და „არსებული" იყოს, რადგან სხვა ზოგადი აღარ იქნება ამის გარდა.

მაგრამ თუ არსებობს რაიმე თავისთავადი ერთი და ატრიბუტი, მაშინ გადაწყვეტილი საკითხი ამის შესახებ, თუ როგორ არსებობს
1763ს ამით გარეშე რაიმე სხვა ვულისხმობ ამას, თუ როგორ არსებობს ერთზე მეტი საგანი, რადგან ატრიბუტებისაგან განსხვავდება სხვა რამ არ ყოფა ატრიბუტების, რაც გამოწვეულნი ბუნებრივი მოძრაობისთვის, რომ ყოველი ატრიბუტი თავისთავადი ერთია და ისაა არსი. მაგრამ არავე შემთხვევაში ვარჩევ სიტყვით, როგორც ამ შემთხვევაში, თუ ერთი არის სუბსტანცია, ისევე მაშინ, თუ არსებობს თავის თავადი ერთი, რადგან მეკუთვნებული, რომ რაიმე სუბსტანციაა იყოს. თუ რადგან არის და სუბსტანცია, ამას შესახებ უკვე ვთქვით. მაგრამ თუ ეს არსებობს, მაშინ ალბათ სიტყვების ეკუთვნის ატრიბუტს. მაშასადამე, თავისთავადი ერთის გარეშე რისგან შეიძლება წარმოიშვას სხვა ერთეული? ამ შემთხვევაში ოკულოსტიკური არსებობის ატრიბუტი ყოველი ატრიბუტი კი არის ან ერთი, ან მრავალი, რომელთაც თავისთავადი შემადგენელი ნაწილები ეწოდება.

შემდეგ, თუ თავის თავადი ერთი განუყოფელია, მაშინ ზოგიერთის აქსიომის მიხედვით ის არც ატრიბუტია, რადგან არც მრავალი და არც ერთეულია. არ განიხილება ან უსასრულობა. მაგ. ეს არ შეიძლება რაიმე ატრიბუტი იყოს, რადგან, როგორც ის ამბობს, ატრიბუტის სიტყვით უნდა ვიფიქროთ და თუ სიტყვით ეწოდება, სხვა-ულობისაც იქნება. ასეთი კი მეშვიდეთ ატრიბუტს, როგორც დამიახლოვებ კი მიმართებით შეიძლება ზოგის მას არ არის მიმდევრის

მოგვცემთ სიბრძნეს და სახე, მეორეს — წარმოდგენა და ერთიანი. მაგრამ რადგან ის არც ტერმინი მიეკუთვნება, ამიტომ აბსოლუტ ბუნება რაიმე განუყოფელის დამზადება. მაგრამ ამ შემთხვევაშიაც შეიძლება წინააღმდეგ სიტყვის ყოველის, რომ მისი მიმართება საგნის კი არ ვაიძულებთ, არამედ რაიმე სხვანაირად გარკვეულა.

მართალია, როგორც წარმოიშვება რაიმე ასეთი ერთიანი ან ასეთი მრავალი ერთიანისაგან? ეს იგივე იქნებოდა, რომ სახე წარმოშობისაგან წარმოშობილიყო. მაგრამ თუ ვიტყვ გარჩევით ამ ოკულისტიკის, მოიცვეს ისევე შემდეგ, რაიც ატრიბუტს ზოგი, რომ რაიმეს ვიცნობ თავისთავადი ერთისაგან და სხვისაგან არა ატრიბუტისაგან, მიგვაჩნია ამის საკუთარი ის, თუ რადგან და რაიმე ვიცნობ ერთი შემთხვევაში რაიმეს, მაგრამ შემთხვევაში კი სიტყვის ისე თავისი ატრიბუტი იყოს, როგორც განსხვავებული, ისე ერთი და ისევე ბუნებისა.

აშკარაა, არის ხალხური, თუ საიდან როგორ წარმოიშობა ერთის და მრავლისა, ან რაიმესი და სხვისაგან.

თავი მესამე

ამას შორის საკითხი არის შემდეგ, რომ რაიმეები, სხეულები, სიბრძნეები და წარმოდგენები არიან რაიმე სუბსტანციები თუ არა; თუ არ არიან, მაშინ ხელოვან ვცნობდეთ შესაძლებლობა ამ საკითხის გადაწყვეტისა, თუ რაა ატრიბუტი და რა არის ატრიბუტი საგნების არსებობ? თავისება, მოძრაობა, მიმართება, მეტყველება და არიან არ წარმოდგენები რაიმე სუბსტანციის, რადგან ეველა ასეთი თანდართ რაიმე სუბსტანციის შესახებ და თვითონ კი არსებულს არ არიან რამეს კონკრეტული საგანი. მაგრამ საფუძველიც რომ სუბსტანციის ყველაზე უფრო მეტად ისეთ წარმოდგენებთან-
შეიძლება, მაგ. ცხენი და ადამი, რომელიცაღაც არიან შემდეგის 1662ა
რომელი სხვადასხვა. მათი თვისებები კი სახეობა, სიცოცხლე და სხვა
იმგვარი არის სუბსტანცია მხოლოდ სხეული, რომელიც ყოველთვის
ამას განიცდის. ასეთი როგორც რაიმე ატრიბუტი და სუბსტანცია
მაგრამ სხეული ხილვით არის სუბსტანცია, ვიდრე სიბრძნე, სიბრ-
ძნით ნაყოფი, ვიდრე სახე, სახე ნაყოფი, ვიდრე ერთი და წარმოდგენა.
რადგან ასეთი მეორის განსხვავების და როგორც ჩანს, შეიძლება-
სა უსასრულო არსებობა სხეული კი ყოველთვის არსებობს არ შეიძლება. ამიტომაც წინააღმდეგ მოძრაობების ერთიანობისა სუბს-

[illegible]

[illegible]

1632წ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1905წ [illegible]

შესაძლებლობაში კი ისიც არსებობს, რაც ჯერ არ არსებობს, ხოლო წარმოიშვება ის, რაც არ არსებობს, მაგრამ ის, რაც შეუძლებელია არსებობდეს, არ წარმოიშვება.

საწყისების შესახებ გადასაწყვეტია ეს საკითხი და აგრეთვე საკითხი იმის შესახებ, ზოგადნი არიან ისინი, თუ როგორც ვთქვით, კონკრეტულნი? თუ ისინი ზოგადნი არიან, სუბსტანციები არ იქნებიან, რადგან არც ერთი ზოგადი არ ნიშნავს საგანს, არამედ თვისებას, სუბსტანცია კი კონკრეტული საგანია. თუ ზოგადი რამე კონკრეტული საგანია, მაშინ სოკრატე რამდენიმე ცოცხალი არსება იქნება, თვით სოკრატე, ადამიანი და ცხოველი, რადგან თითოეული გამოხატავს რაღაც საგანსა და ერთს.

ამრიგად, თუ საწყისები ზოგადნი არიან, აქედან ასეთი შედეგები გამომდინარეობს. მაგრამ თუ არ არიან ზოგადნი, არამედ კონკრეტულ საგნებს წარმოადგენენ, მაშინ შეუცნობელნი იქნებიან, რადგან ყოველგვარი ცოდნის ობიექტი „ზოგადია", ასე რომ, თუ საწყისების ცოდნა საჭიროა, ამ შემთხვევაში საწყისებზე წინ უნდა ყოფილიყო სხვა საწყისები ზოგადი ხასიათის.

წიგნი მეოთხე

თავი პირველი

არსებობს რაღაც მეცნიერება, რომელიც განიხილავს არსებულს, როგორც არსებულს და იმას, რაც მას თავისთავად ახასიათებს. ეს არაა არც ერთი კერძო მეცნიერებათაგანი, რადგან არც ერთი მათგანი არ იკვლევს ზოგადად არსებულს, როგორც არსებულს, არამედ გამოჰყოფს მის რომელიმე ნაწილს და იკვლევს მის შემთხვევით ნიშნებს, როგორც, მაგალითად, მათემატიკური მეცნიერებანი. რადგან საწყისებს და უკიდურეს მიზეზებს ვეძებთ, ცხადია, რომ ისინი რაღაც თავისთავად ბუნების უნდა წარმოადგენდნენ. ამიტომ, თუ არსებულთა ელემენტებს ეძებდნენ, ის ელემენტები უნდა ყოფილიყვნენ არა შემთხვევით, არამედ ჩვენ როგორც არსებულის საწყისები. ამიტომ ჩვენც არსებულის, როგორც არსებულის, პირველი მიზეზები.

თავი მეორე

არსებულს მრავალი მნიშვნელობა აქვს, მაგრამ ის ყოველთვის ერთსა და იმავე ბუნებას ნიშნავს და არა ჰომონიმურს, როგორც მაგალითად, ყოველი ჯანსაღი ჯანმრთელობასთან კავშირშია: ან ჯანმრთელობის დაცვას, ან მის აღდგენას, ან მის გამოვლენას და ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უნარს. აგრეთვე მედიცინისა მკურნალობის შესახებ მკურნალობის ხელოვნებასთან, ერთ შემთხვევაში ის ეძახის მკურნალობის ხელოვნებას, როგორც აქვს, მეორე შემთხვევაში ბუნებით მიდრეკილება ჰქონდეს, შემთხვევაში ამ ხელოვნების შესრულება. ასევე იქნება სხვა ამგვარ შემთხვევებში. 1003b

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1004b [illegible] ფილოსოფიას. მაგრამ თუ ეს ფილოსო-
ფიისას [illegible], მაშინ ვის უნდა ეკუთვნის, რომ „[illegible] სოკ-
რატი" და „[illegible]" ერთი და იგივეა, თუ ერთმანეთისაგან განს-
ხვავდებიან? ან ის, თუ რაა განსაზღვრება და რამდენი მნიშ-
ვნელობა აქვს მას? ასევე [illegible] სხვა მსგავსი შეკითხვები
[illegible] ერთის და
არსებულის, როგორც [illegible] და არა [illegible]
[illegible], რომ [illegible]
[illegible] როგორც არსებას, ისე მისი თვისებებისა. შემდეგ [illegible],
[illegible], რომ [illegible]
[illegible], როგორც [illegible], რომ
[illegible]
[illegible], როგორც [illegible]
[illegible]
[illegible], როგორც [illegible]
[illegible], როგორც [illegible]
[illegible], როგორც [illegible]
[illegible], როგორც [illegible]
[illegible] და [illegible] რომ
როგორც [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] და [illegible]
რომ [illegible]
და [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] და არა [illegible]

შემდეგ, [illegible]
[illegible] და [illegible]
და [illegible] და [illegible]
[illegible] — [illegible], [illegible] — [illegible]
[illegible], რომ არსებული და [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] — [illegible] და [illegible] — [illegible] და [illegible] — [illegible]

[illegible] და [illegible] — [illegible] და [illegible]
სხვა [illegible], როგორც [illegible] და [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible], რომ არსებულის, როგორც არსებულის,
[illegible]
[illegible]
[illegible] და [illegible] და [illegible]
[illegible] ერთი [illegible]. თუ არა, [illegible]
[illegible]. მაგრამ თუ [illegible]
[illegible]
[illegible], როგორც [illegible], თუ არ [illegible]
[illegible] და [illegible]
[illegible]
[illegible] არ [illegible], თუ [illegible]
[illegible] და [illegible]
[illegible] და [illegible]

[illegible] არსებულის, როგორც არ-
სებულის და [illegible], როგორც არსებულის, [illegible]
[illegible], რომ [illegible]
[illegible], როგორც [illegible]
და [illegible] და [illegible], [illegible] და [illegible] და [illegible]
[illegible] სხვა [illegible].

თავი მესამე

[illegible], რომ ერთი და
იგივე, თუ [illegible]
[illegible] და [illegible], რომ
[illegible]
[illegible] და [illegible]
[illegible]
[illegible] და არა [illegible]
[illegible]
[illegible], როგორც [illegible]
[illegible] და [illegible]

მათთვის ამ ტიპის ფირმებში, სადაც [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1006ა [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1006ა

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1036a [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1036b

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1814 წ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1815 წ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1915წ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1016a

1016b

[illegible]

[illegible]

1917 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1917

[illegible]

[illegible]

თავი ხუთი

[illegible]

თავი ექვსი

[illegible]

[illegible]

თავი შვიდი

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1919წ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1881 წ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1882 წ.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1922 წ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1022a [illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible] 1023a [illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

1070 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible] 1084

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ნია, რომ სასამღვრეებში ძალიან არაა, ახლანდელთაგან, არ არსებობს. მაგალითად, ჩრდილო და სამხრეთ, რომლებიც [illegible] არსებობენ, მაგრამ არა ისე, როგორც წარმოგვიდგენიათ. [illegible] ... რომ ამ [illegible] არ არსებობს ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

წიგნი მეოთხე

თავი პირველი

[illegible]

[illegible]

არსებობის ლეგიტიმაცია [illegible] [illegible] მეცნიერების [illegible] იქნება, რადგან [illegible] [illegible] სახელით სხვის [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] სახელით [illegible] [illegible] მეცნიერება [illegible]

[illegible]

[illegible]

1025ა [illegible]

[illegible]

[illegible] 1027

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი მესამე

[illegible]

[illegible]

თავი მეოთხე

[illegible]

თუ [illegible] არსებული და არარსებუ-
ლი, [illegible] შემდეგ [illegible]. მაგრამ [illegible] და [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ᲬᲘᲒᲜᲘ [illegible]

ᲗᲐᲕᲘ ᲞᲘᲠᲕᲔᲚᲘ

არსებულის შინაგანი მნიშვნელობა აქვს, რომელიც [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

არსებობის შინაგანი მნიშვნელობა აქვს. [illegible] [illegible]

1028b

თავი მეორე

თავი მესამე

1029a

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

1026a [illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი მეორე

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1026b [illegible]

[illegible]

ნის არსების შეუძლებლობაც. ასე რომ, ამ ორი მხარის იგივეობა აბსო-ლუტური აბსტრაქციის გზითაც, ბოლო შემთხვევაში, მაგალითად, „ვარსკვლავიანობისა" და „ლეღვისა" შესახებ, რომლებსაც არა სხვა-ობისა მსგავსებიობა აქვთ. არ აქნება სწორი იმის თქმა, რომ ასეთი და სხვანი არსებანი ერთი და იგივეა ან, რაც შეიძლება უფრო იგივეობა და სხვაობა: ზოგჯერ ერთი და იგივეა, ზოგჯერ არა. მაგალითად, „ვარსკვლავისა" და „ლეღვის ადამიანის" არსებანი ერთია და იგივე არია, თუმცა იგივეობისათვის კი ერთი და იგივე.

ეჭვიარია აქნევინებთ იმისთვის, რომ ჯანსუს ყოველი არსებისათვის ცალკე სხვაა მისია, რადგან მისის კონკრეტული სხვისა ჯარია, ხარისხებშიც სხვა რამეც მაგალითად, ცხენის არსებობისათვის სხეული აქნევინებ სხვა ცხენის არსებობა. მაგრამ ის ვამბობთ ხელს, რომ აქვემდებარ კი დაუშვებელი არსებათა დამოუკიდებლობა არსებობა, თუ არსება სუბსტანციაა, მაგრამ როგორც შემთხვევი-ლობაშიც ცხადია, მხოლოდ არსება და სუბსტანციაც კი არია ერთი,
1018a არამედ ამა ცნებაც ერთი აქვთ. რადგან შემთხვევით არია ერთი და იგივე ერთი და ერთის არსება. ჯანიც იმისა, რასაც ამოვლენილი რომ ყოფილიყო, ეს განსხვავებულობის წინააღმდეგ, რადგან ამ შემთხვევაში ერთის არსება სხვაგანაც იქნებოდა. ასე რომ იმის შესახებ იგივე უნდა ვაგრძელოთ.

რომ მიზეზებით და თავისთავად არსებული სხვანი და მათი არსებანი ერთი და იგივეა, ცხადია ამ ლოგიკურის წინააღმდეგობით მიზეზიდან სოფისტური ფანდები ისევე მეთოდით შეიძლება იქნას ახსნილი, როგორც კითხვა იმის შესახებ, რომ ერთი და იგივეა, თუ არა „სოკრატე" და „სოკრატეს არსება" და არსებითი მიმართება ისაა არა აქვს იმას, თუ რითი არის კითხვა დასმული, ან პასუხი გაცემული.

ამრიგად, თუ როგორია არსება და სხვანი ერთი და იგივე და როგორ არა, ამის შესახებ უკვე ვთქვით.

თავი მეათე

ამიტომ, რაც წინააღმდეგია, ნაწილი წინააღმდეგობა ბუნებრივად ნაწილი ხელოვნურად. ნაწილი კი თავისთავად, რადგან ყველა ისინი რომლის შემთხვევითი რაიმენაირ წინააღმდეგობად და რაიმე აქვეყნის „რაიმე" ყველა ერთგვარიანი არსებისა როგორც არსე-ბის, ისე თვისების, როგორითაცაა და ადგილის ცალკეულობაც. მიზეზისა წინააღმდეგობის კი ეფექტიდან. რადგან რაიმე ბუნებრივად წინა-

ალებითაც — ხელოვნური სხვებისა და რაც წინააღმდეგობა არის ან იგივეობა, ან მეტნაირად, იმავე სხვა რაიმე იქნებოდა. ყველაფერი იმის, რისაც სხვებიც ადგილი მიიღებს ყოველი სუბსტანციაც. აქვეყნა ან ბუნებრივად და ხელოვნურად წინააღმდეგობა, მაგრამ აქვს ბუნებრივად თავისთავად მთავარი შეიძლება არსებობდეს და რაც არსებობს, ამავე მიზეზით კი არის იგივეობის სხვადასხვა არსებობის მიზეზ-რაც სხვაობაც. სხვანაირად კი რაც მათგანაც წინააღმდეგობაზე სხვანი, მეტნაირად, რადგან ყოველი წინააღმდეგობის ბუნება აქვს მაგალითად მეტნაირი ცხოველის, რაც შემთხვევითობით ხდება წინააღმდეგობა, ისევე ბუნება, რაც სხვაც იგივეა, რაც წინააღმდეგო-მაგალითად, ადამიანი ბუნებას ეწინააღმდეგება.

ასე ხდება ბუნებრივი წინააღმდეგობა, სხვადასხვა წინააღმდეგობა შემთხვევითობა, ყველა შემთხვევითი კი ამ ხელოვნებისა, შეიძლება ან ძალის, ან გზებისა, ამიტომ ზოგი შეიძლება წინააღმდეგობა იყოს თავისთავად, ზოგი კი შემთხვევით, დაბოლოებით ისე, როგორც აქამდე ზოგი ამაზე აქვს ბუნებრივ სხვებზე, აქაც ზოგი თავისთავად წინააღმდეგობას იმავე არის, ამის შესახებ ჩვენ შემდეგ ვიმსჯელებთ. 1018b მიზეზისა ზოგი კონკრეტული კი ასეთი წინააღმდეგობის, რომელიც ყოველ სულში ხელოვნებით კი ასეთი წინააღმდეგობის, როგორც ყოველის სხვა არსებასა, ხოლო ყოველის მე ეუბნოდებ თავისთავად სხვის არსებას და არსებულ სუბსტანციებს. მიზეზობრივ შეიძლება შეიძლებოდეს კი რაც გარეთაც ერთი და იგივე ყოველი აქვს, ხოლოდ არსებაა წინააღმდეგო-ბრივი ყოველის არსებას, როგორც განსხვავებულობა და ერთმნიშვნელოვნობის, რადგან განსხვავებულობის არსებები იგივეობრივია. ხოლო განსხვავებულობა არია ეჭვის ხელში არსებული ცნება და ცოდნა.

განსხვავებულობის ცნება შემდეგ მის ზოგადობა ადგილობრივ წინააღმდეგობა, თუ განსხვავებულობა არის ეს, მას შიგნიდან კი სხეულის მიზეზობა, თუ განსხვავება, თუ ეს სხეულის, მისის სხეულის ეს და ეს, ლოგიკით ხილვადობა, თუ ეს სხეულის, მისის სხეულის სიმართლე და ასე განსხვავებულობა აქვს ლოგიკის მიზეზ. ხოლო ამ მიზეზის ხასიათი სხვადასხვა ბუნებრივი არსებისა. აქედან ყოველი სხეულისათვის, სხვადასხვა ერთი შეიძლება არსებობის, შემთხვევითი ადამიანის განსხვავებული შემთხვევითობა ყოფილა, და ასე წინააღმდეგობა რაც ყოველი განსხვავებულობისა განსხვავებულობა. სხვადასხვაგან ცალკე და ყოველი განსხვავებულობით მიზეზისათვის ისინი არსებობს და ხასიათის, ეჭვიანობა სუბსტანციალობის ფორმისა, შემეცნებლობა კი ხასიათის, ფიზიკური სუბსტანციალობის კი მე არსების ყოფნიდან.

წინააღმდეგობის და მიზეზობის პრიორიტეტიდან ნაწილის არსებების ეფექტებია, ნაწილის — შემეცნებულია, ამიტომ ისინი წინააღმდეგობა სიმყარისა და ფორმისაგან, შემეცნებლობა კი არსებობის ფორმის ერთ-ერთი აქვთ წინააღმდეგობა მათ მიერ მეორე თავისთავად ბუნებრი-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ᲛᲔᲡᲐᲛᲔ ᲗᲐᲕᲘ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი მეათე

[illegible]

1035a [illegible]

1035b [illegible]

[illegible] შემოქმედი სწორია, მაგრამ ფერი ნათელი გამ-
[illegible] [illegible] [illegible]. ცვლის ნაწილები, რომლებიც
იწვევს ცნება, არ უფრო, არ ზოგა. წინ უსწრებს ცვლის. [illegible]
კუთხის ცნება კი არ დაიყვანება მხოლოდ კუთხის ცნებაზე, არამ-
ქია, ბრტყელი კუთხის ცნება — სწორზე, [illegible] მხოლოდ კუთხე
სწორზე [illegible], მაგრამ ბრტყელი კუთხის განსაზღვრებაში [illegible]
სწორი კუთხის ცნებას. ასევე წრეს და [illegible] [illegible]
წრე [illegible] მთელი წრე და თავის — მთელი [illegible], რომელ-
[illegible] [illegible] [illegible] ნაწილი [illegible]. [illegible]
ნაწილები, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible], [illegible] მთელის ცნებას, თვით ცნებას ნაწილები და ცნებით
[illegible] [illegible] ნაწილები, არ უფრო, არ ზოგა, ცნებას
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] ცნებაში [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] და [illegible] [illegible] ნაწილი, [illegible] [illegible],
არ [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible]
კი არ [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] არ [illegible]
[illegible] ნაწილი წინ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] და [illegible] ნაწილები კი არ [illegible]
[illegible] და [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. მაგრამ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. და ნაწილები კი [illegible]
[illegible] მთელი, [illegible] კი [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible]. მაგალითად, [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] ნაწილები კი [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] ნაწილები, [illegible] [illegible] ცნება და
[illegible], მაგალითად, [illegible] და [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] არ აქვს [illegible], თუ რომელი [illegible], [illegible], ცნება თუ [illegible]
[illegible]. [illegible] კი [illegible] [illegible], [illegible] მთელი [illegible] [illegible]
და ამ [illegible] და [illegible] და ამ [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] კი, მაგალითად, [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible].

ნაწილები აქვს [illegible], [illegible] კი მე [illegible] [illegible]-
[illegible] და [illegible], რომელიც [illegible] [illegible] და [illegible]
და [illegible] [illegible]. მაგრამ ცნების ნაწილები [illegible] [illegible]
ნაწილებია, ცნება კი [illegible]. [illegible] [illegible] და წრე, [illegible] [illegible]
[illegible] და [illegible] [illegible] და [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], მაგალითად, [illegible]-
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], თუ [illegible] (ცნებო-

[illegible] მე [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
კი [illegible] ან [illegible]), [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], ან [illegible], მაგრამ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], თუ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]-
[illegible] კი [illegible]. [illegible] ან [illegible]. ან [illegible]
[illegible] [illegible], მაგალითად, [illegible] არ [illegible] და [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. მაგრამ [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] თუ [illegible] [illegible] [illegible]-
სა და ნაწილებში [illegible] და [illegible], [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible], თუ [illegible] წინ, სწორი კუთხე, წრე, [illegible]-
[illegible], თუ ეს ნაწილები, [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], რომ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
მაგრამ თუ [illegible] [illegible] [illegible], არ [illegible] [illegible] და [illegible]
კი [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], მაგალითად, წრე და წრის [illegible].
სწორი კუთხე და სწორი კუთხის [illegible], მაშინ [illegible] [illegible] [illegible]?
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] სწორი კუთხე
[illegible] ცნებაში [illegible] კუთხის ნაწილებს და [illegible]
[illegible] კუთხის ნაწილები. მაგრამ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], თუ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible], [illegible]
[illegible].

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], თუ რომელიც
[illegible] ნაწილები და რომელი [illegible][1] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], არ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] კი [illegible] [illegible] და [illegible]. მაშინ, [illegible] [illegible]
[illegible], თუ რომელია მატერიის ნაწილები და რომელი [illegible], მაშინ
[illegible] [illegible] ცნება [illegible] [illegible], [illegible] არ [illegible],
რომლებიც [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] არ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] არ [illegible] [illegible], რომ [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] მატერია არ [illegible] [illegible]
[illegible], მაგალითად, [illegible] [illegible] რომ [illegible] [illegible].

[illegible] მაგალითად, [illegible]

1007ა [illegible]

[illegible]

თავი მეთორმეტე

[illegible]

[illegible] 1008ა [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1041ა [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1041ა

[illegible]

[illegible]

[illegible]

წიგნი მეორე

თავი პირველი

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1043a [illegible]

თავი მესამე

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1043b [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1944 წ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1944 წ.

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

1044ა [illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible] 1045ბ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

დუმითაა გამოწვეული, ისეა რამდენადაც თვითონ არის სხვა მეორე [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1946წ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

B-ც შეიძლებელი იქნება. თუ B აუცილებლად უნდა არსებობდეს, მაშინ აუცილებლად იქნება A-ც. მაგრამ, თუ პირველის აუცილებელი არსებობა შეუძლებელია, შეუძლებელი იქნება მეორეც. მაგრამ, თუ A შესაძლებელია, B-ც შესაძლებელი იქნება, თუ პირობა ისეთია, რომ როცა A-ს არსებობისას აუცილებლად არსებობს B-ც. თუ A-სა და B-ს შორის ისეთი ურთიერთობაა შეუძლებელია, ისეც შეუძლებელი იქნება B-ც და მაშასადამე, არც A იქნება და არც B როგორც ვიქვით, თუ A-ს შესაძლებლობიდან აუცილებელია B-ს შესაძლებლობაც, და პირიქით A-ს აუცილებელი არსებობიდან აუცილებელია B-ს არსებობაც. მაგრამ B-ს შესაძლებლობა აუცილებელია, თუ A შესაძლებელია. თუ A არის გარკვეული დროის და გარკვეულ პირობებში, მაშინ B-ც იმავე დროის და იმავე პირობებში აუცილებლად იქნება.

თავი მეხუთე

ზოგი უნარი თანდაყოლილია, როგორც შეგრძნებანი, ზოგი ვარჯიშის შედეგია, როგორც სალამურზე დაკვრა, ზოგი განსწავლის შედეგია, როგორც ხელოვნება. ის უნარები კი, რომლებიც მიიღწევა და ვარჯიშის შედეგი არიან, მოითხოვენ წინასწარ ვარჯიშს, ხოლო ისინი, რომლებიც ასეთი არ არიან და ვნებას წარმოადგენენ, ვარჯიშს არ საჭიროებენ. უნარის მქონე გულისხმობს
1048a ვინმეს, რომელსაც და როდისღაც და როგორღაც და სხვა განსაზღვრებანი, გარდა ამისა, ზოგს მოძრაობის უნარი გონივრულ შედეგად აქვს და მაშასადამე, მათი უნარი გონიერულია. ზოგნი კი უგონონი არიან და მოქმედებანიც უგონონი აქვთ. პირველნი აუცილებლად სულიერნი არიან, ეს უკანასკნელნი კი, როგორც სულიერნი, ისე უსულონი. ამ უკანასკნელი უნარის მქონე აუცილებელია ხან მოქმედებდეს, ხან განიცდიდეს, რომლებსაც შესაძლებელია მოქმედებისა და განცდის უნარის დაახლოება, პირველთათვის კი ეს აუცილებელი არ არის. პირველნი შემოქმედნი არიან მხოლოდ, მეორენი კი ორივე ურთიერთსაწინააღმდეგოსი, რადგან ერთდროულად ურთიერთსაწინააღმდეგო რამ შეუძლიათ, რაც ერთდროულად შეუძლებელია. მაშინ აუცილებელია რაღაც სხვა განმსაზღვრელი არსებობდა. ეს მსჯელობაში ვიგულისხმებ მისწრაფებას და გადაწყვეტილებას. რასაც ძლიერ ისწრაფვის, ისიც მოიწევს ... როგორც შესაძლებელი შიშის და მისწრაფების ობიექტზე მიახლოვების, აუცილებლად, როცა ... შესაძლებლობით მიიწევს, აუცილებლად გააკეთებს იმას, რისკენაც მისწრაფება იმისკენ რაც და როგორიც უნარიც აქვს, ხოლო აქვს მაშინ,

რომელსაც ისწრაფვის მისწრაფების განმსაზღვრელი ობიექტი, რომელზეც ის გარკვეული მდგომარეობით მოქმედებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ის ვერ იმოქმედებს. ხოლო იმის დამატება, რომ ის ვერ იმოქმედებს, თუ რაიმე გარეშე ხელისშემშლელი არ იქნება არის, საჭირო არ არის, რადგან უნარს მოქმედების უნარი აქვს, არა აბსოლუტური, არამედ გარკვეული მოქმედების უნარი და ის ძალას გულისხმობს, არამედ გარკვეული მოქმედების, რომელიც არის ხელისშემშლელი პირობების გამორიცხვით. ...მიზეზები, რომელიც მოქმედებისთვის ხელისშემშლელი არის, ან გარემოებები არის ის ზემოქმედებს, თუ განიზრახავს ან ისწრაფვის ერთდროულად ორი ან ურთიერთსაწინააღმდეგო რამ, ვერც გააკეთებს, რადგან მას არც ასეთი უნარი აქვს და სხვანაირად, არც არსებობს ერთდროულად ორივე ქმედების გაკეთების უნარი, არამედ ის აკეთებს ურთიერთსაწინააღმდეგო რამის გაკეთების უნარი, არამედ ის აკეთებს იმ ერთი უნარის შესაბამისად, რომელიც მას აქვს.

თავი მეექვსე

მოძრაობასთან მიმართებაში განხილული შესაძლებლობა, ახლა ენერგია დავახასიათოთ, თუ რა არის ენერგია და როგორია ის. შესაძლებლობის ცნების განხილვისას ჩვენ ვნახავთ, რომ შესაძლებელს ვუწოდებთ არა მხოლოდ იმას, რასაც სხვის ამოძრავება შეუძლია ან რომელსაც სხვა ამოძრავებს საერთოდ, ან გარკვეული მიმართებით, არამედ სხვა სახის მნიშვნელობით, რომელიც დავახასიათეთ კვლევისას.

ენერგია არის საგნის არსებობა არა ისე, როგორც იმას შესაძლებლობით ვამბობთ. შესაძლებელს კი ვუწოდებთ ისეთ არსებობას, ლოდში ჰერმესის ქანდაკების არსებობა, ან ნახევარხაზის არსებობა მთლიანში, რადგან ის შეიძლება გამოიყოს, და მეცნიერს კი ვუწოდებთ, რომელიც ამჟამად ფიქრობს არ არის, ამგვარად, ენერგია ისაა, რომელიც შესაძლებელია ამჟამად არ არსებობს, ზოგიერთ რომელსაც შეუძლია ამოძრავება მეორე მხრივ, განმარტებით შესაძლებლობით ... და აქ ყველას ზუსტი განსაზღვრება არ უნდა ვეძიოთ, არამედ ანალოგია უნდა დავინახოთ, როგორც მშენებლობის უნარის მქონე და მშენებელი, ფხიზელი და მძინარე, მხედველობის უნარის მქონე, თვალდახუჭული, თითქოს მოქმედება შემდეგნაირად ... 1048b
მხედველი და თვალდახუჭული, ისევე მთლიანად ... გამოუყოფელი და ... როგორიც მთლიანად დამუშავებული და დაუმუშავებელი შორის. ამ განსხვავების, რომელიც ერთ მხარეს, შესაძლებელი არის ენერგია, მეორე მხარე კი შესაძლებლობა.

[illegible]

თავი მეოთხე

[illegible]

[illegible]

„ადამიანს", არა „მოძრაობას" და „სიარულს", არამედ „მოძრავს" და „მოსიარულეს", როგორც მაგალითად წარმოებულს. სადაც შემთხვევაში ყველაზე წყარო არის სუბსტანცია, სადაც კი ასე არ არის, არამედ როგორიცაა ან როგორც რაიმე სხვა კატეგორია, იქ ყველაზე წყარო მატერიაა და მატერიალური სუბსტანცია. და სწორედ
1049a ასეთად გამოდგება, რომ „რისგან" ეწოდება საგანს მატერიისა და თვისების მიხედვით, რადგან ორივე განუსაზღვრელია.

ამრიგად, უკვე განვსაზღვრეთ იმის შესახებ, თუ რას ეწოდება შესაძლებლობაში არსებული და რას არა.

თავი მერვე

განვსაზღვრეთ რა, თუ რამდენი მნიშვნელობით იხმარება „ადრე", ცხადი გახდა, რომ შესაძლებლობაზე წინ სინამდვილე დგას. მე ვგულისხმობ არა შესაძლებლობას, რომელიც გარკვეული ცვლილების საწყისია სხვაში ან რამდენადაც თვითონაა სხვა, არამედ საერთოდ, ყოველი მოძრაობისა და უძრაობის საწყისს. ბუნებაც ხომ ამავე გვარშია მოძრაობის საწყისის, ე. ი. ისიც მოძრაობის საწყისია, მაგრამ არა სხვაში, არამედ რამდენადაც თვითონ არის ის სხვა საგანი? ყოველივე ამას როგორც ლოგიკურად, ისე რეალურად წინ უსწრებს სინამდვილე; დროის თვალსაზრისით კი ეს ხან ასეა, ხან კი არა. რომ ლოგიკურად ის ადრეა, ცხადია.

უპირველესად უნარიანი [illegible] იმიტომაა ასე, რომ ასეთ შესაძლებლობაში არსებობს. მაგალითად, სახლის აშენების უნარიანს ვუწოდებთ იმას, ვისაც აშენება შეუძლია, მხედველს იმას, ვისაც ხედვა შეუძლია, ხილვადს იმას, რისი დანახვაც შეიძლება. ასევე უნდა ვიმსჯელოთ სხვა შემთხვევებშიც, ასე რომ, აუცილებელია, რომ შემეცნება უნდა წინ უსწრებდეს შემეცნების პროცესს.

დროის მიხედვით „წინ" ვუწოდებთ სინამდვილეს, რომელიც წინ უსწრებს იმავე სახის შესაძლებლობას, მაგრამ არა რიცხობრივად. მე მხედველობაში მაქვს შემდეგი: ამ და ამ რეალურად არსებულ ადამიანს, სიმინდის და მხედველის უნარი წინ უსწრებს მატერია, თესლი და მხედველობის უნარის მქონე, რაც შესაძლებლობაში არის ადამიანი, სიმინდი და მხედველი, და არა რეალურად. ამათ წინ უსწრებენ სხვა რეალურად არსებული საგნები, რომელთაგანაც ესენი წარმოიშვნენ. რადგან რეალურად არსებული შესაძლებლობაში არსებულისაგან ყოველთვის წარმოიშობა რეალურად

არსებულისაგან შემოქმედებით. მაგალითად, ადამიანი წარმოიშობა ადამიანისაგან, განათლებული განათლებულისაგან, მაგრამ იმისგან ყოველთვის არსებობს რაიმე პირველი მამოძრავებელი, ხოლო მამოძრავებელი რაიმე პირველი მამოძრავებელი სინამდვილეში არსებობს. წიგნში „არსების შესახებ" ნათქვამი და რეალურად არსებობს, წიგნში „არსების შესახებ" ნათქვამია, რომ ყოველი ქმნადი წარმოიშობა რაიმესგან და რაიმეს ვერ, რომ ყოველი ქმნადი რაიმესგან გახდება [illegible] სახისა. ამიტომაც ჩანს, რომ სუბსტანციას შეუძლებელია ხუროთმოძღვარი ყოფნა ისე, თუ არაფერი გაუშენებია და კითარის დამკვრელი ყოფნა ისე, რომ არაფერი აკვრია, და კითარის დაკვრით სწავლობს. სწორედ ასევე სხვა შემთხვევებშიც. აქედან იბადება სოფისტური დებულება, რომ ვისაც ცოდნა არა აქვს, წარმოიშობა ის, რისაც ამის ცოდნა არა აქვს. მაგრამ წარმოშობის შემთხვევაში ცოდნა არსებობს და საერთოდ, მოძრაობა რაიმე

1050a ექნება, უკვე უნდა არსებობდეს და საერთოდ, მოძრაობის აუცილებლად წინ უნდა მოძრაობდეს; ეს ცხადი გახდა იმ მსჯელობიდან, რომელიც მოძრაობის შესახებ. მაშასადამე, ვინც სწავლობს, აუცილებელია, რომ მას ჰქონდეს ცოდნის გარკვეული ნაწილი. აქედანაც ცხადია, რომ რეალობა წინ უსწრებს შესაძლებლობას, როგორც წარმოშობის, ასევე დროის თვალსაზრისით და სუბსტანციურადაც, ვინაიდან ის, რაც წარმოშობის მიხედვით მომდევნოა, ხატისა და სუბსტანციის მიხედვით წინამორბედია. მაგალითად, მამაკაცი ბავშვზე ადრეა და ადამიანი თესლზე. რადგან პირველს უკვე აქვს ფორმა, მეორეს კი არა. ყოველი ქმნადი კი მოძრაობს საწყისისა და მიზნისაკენ. საწყისი მიზანია, მიზანი კი არის ის, რისთვისაც ხდება, რაც გახდება; ხოლო წარმოშობის მიზანი მიზანი არის აქ სინამდვილე, რომლის გულისთვისაც იძენენ შესაძლებლობას, რადგან ცხოველები ხედავენ არა იმიტომ, რომ მხედველობა აქვთ, არამედ მხედველობა აქვთ იმიტომ, რომ ხედავენ. ასევე იძენენ ხელოვნებას ხუროთმოძღვრებისა, რათა შეიძლონ შენება, და მეცნიერებისას, რომ იმეცადინონ და შემეცნების უნარი გაიწაფონ. ამის იმიტომ კი არ სწავლობენ, რომ შემეცნების უნარი გაიწაფონ. მხოლოდ ვარჯიშობის დროს აქვს ადგილი, როდესაც შემეცნება მხოლოდ ვარჯიშობის ხასიათისაა, სინამდვილეში არ შეიძლება, რადგან ჭვრეტისაც ამ დროს შემეცნება საჭირო არაა.

გარდა ამისა, მატერია შესაძლებლობაში იმიტომ არსებობს, რომ შეიძლება ფორმამდე და როდესაც განხორციელდება, უკვე ფორმაში მოექცევა. ასევე სხვა შემთხვევებშიც, სადაც მიზანი მოძრაობაა. ამიტომაც, როგორც მასწავლებლები თვლიან, რომ მიზანს მიაღწიეს, დამოწაფე მოქმედებაში, ბუნებაც ასეა. რომ მიზანი ამის გამოვლენა, თავისთავად ამასვე გვიჩვენებს, ამიტომ ეს ვარჯიშია, ასევე [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

უნდა რეალური არსებობა შეეძლებოდა. ასევე შეუძლებელია საწინააღმდეგო ცნებათა ერთდროულად არსებობა, მაგალითად, ჯანმრთელობისა და ავადმყოფობისა. [illegible] რომ წინააღმდეგობის ერთ-ერთი მხარე [illegible] იყოს, ხოლო [illegible] შეიძლება იყოს შესაძლებლობა. [illegible] მაშასადამე, [illegible] ხოლო ბოროტების [illegible] და [illegible] შესაძლებლობა. წინააღმდეგობის ორივე მხარე ერთნაირად არის შესაძლებლობაში. აქედან ცხადია, რომ ბოროტება საგნებისაგან დამოუკიდებლად არ არსებობს [illegible] ბუნებით შესაძლებლობის [illegible]. [illegible] საგნებში არ არსებობს არც ბოროტება, არც შეცდომა და არც წინააღმდეგობა, რადგან წინააღმდეგობა ბოროტების ერთ-ერთი სახეა. გეომეტრიულ სიდიდეებსაც [illegible] რომ [illegible], ეს ცხადი [illegible]. [illegible] შესაძლებლობაში [illegible]. რატომ [illegible] სამკუთხედის [illegible] ორ სწორ კუთხეს? იმიტომ, რომ [illegible] ორ სწორ კუთხეს [illegible]. თუ ერთ-ერთი [illegible] ხაზი, [illegible] ცხადი [illegible]. [illegible] რომ [illegible] სწორი [illegible], [illegible] ნახევარწრე [illegible] ცხადი [illegible]. [illegible] არსებობს [illegible] შესაძლებლობის [illegible] რომ [illegible] არის [illegible] შესაძლებლობა და [illegible]. [illegible] არსებობს.

თავი მეათე

არსებული და არარსებული მეტყველების [illegible] ან კატეგორიათა ფორმებით, ან [illegible] და [illegible] შესაძლებლობისა და სინამდვილის თვალსაზრისით და [illegible] შეიძლება იყოს ჭეშმარიტი. [illegible] საგნების [illegible] და [illegible]. რაც

1051a [illegible] ჭეშმარიტების [illegible] და [illegible], [illegible]

[illegible] ჭეშმარიტება ან [illegible]. [illegible] რომ [illegible] ჭეშმარიტი [illegible], რომ [illegible] ჭეშმარიტების [illegible]. [illegible] შეუძლებელი და [illegible] შესაძლებლობა [illegible] ჭეშმარიტი. [illegible] შესაძლებელი [illegible] ჭეშმარიტების [illegible] საგნების [illegible] ჭეშმარიტი და [illegible] ჭეშმარიტების [illegible].

[illegible] არსებობა [illegible] არარსებობა, [illegible] ჭეშმარიტება და [illegible], რომ [illegible] შეუძლებელი [illegible] ჭეშმარიტება [illegible] ჭეშმარიტება [illegible] ჭეშმარიტების [illegible] არსებობს [illegible] შესაძლებლობა [illegible] შეუძლებელი [illegible] არსებობს [illegible] შესაძლებლობაში. [illegible] არსებული [illegible] ჭეშმარიტების [illegible] და [illegible] ჭეშმარიტება [illegible] არსებობს [illegible] ჭეშმარიტება [illegible] 1052a

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ერთის რომელიმე ამ სახით არსებობას. ერთის არსება ან რომელიმე [illegible], ან სხვა [illegible], რომელიც [illegible] — [illegible] და [illegible] [illegible]

[illegible] და [illegible] [illegible] ერთი და [illegible] [illegible] [illegible] ერთის და [illegible] სხვა [illegible] [illegible] რომელიც [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] სახიობა. [illegible]

[illegible] და [illegible] ერთი და [illegible] [illegible] რომელიც [illegible] [illegible] [illegible] ერთი [illegible] [illegible] [illegible] სახიობა [illegible] და [illegible] სახიობა [illegible] რომელიც [illegible] ერთი და [illegible] სახიობა [illegible]

[illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] სახიობა [illegible] და [illegible] სახიობა [illegible] რომელიც [illegible] ერთი [illegible] [illegible] სახიობა [illegible] ერთი და [illegible] [illegible] — [illegible]

სახიობა [illegible] [illegible] — [illegible] — [illegible] — ერთი [illegible] სახიობა [illegible] და [illegible] რომელიც [illegible] სახიობა [illegible] [illegible] 1053 [illegible] სახიობა [illegible]

[illegible]

თავი მეოთხე

[illegible]

[illegible]

თავი მეხუთე

ერთი და მრავალი [illegible]

[illegible]

თავისი ცნებით დაუყოფელზე წინ ყველა შეგრძნების თვალსაზრისით ერთი, როგორც ეს ნაჩვენებია მსგავსობაში წინააღმდეგობათა ზესახე, იგივეობრივიც, მსგავსი და ტოლი, სიმრავლეს კი სხვა, განსხვავებული და არატოლი.

„იგივეობრივს“ მრავალი მნიშვნელობა აქვს. ზოგჯერ მისით ვლაპარაკობთ რიცხობრივი თვალსაზრისით, ზოგჯერ კი, როდესაც რაიმე იგივეობრივია, ისე ცნების თვალსაზრისით. მაგალითად,
1054b შენ შენს თავთან იგივეობრივი ხარ ფორმითაც და მატერიითაც; ზოგჯერ იმ აზრით, რომ პირველადი არსების ცნება ერთია, როგორც ტოლი სწორი ხაზები ცნებით იგივე არიან და როგორც ტოლი არიან ტოლკუთხა ოთხკუთხედები, რომელთა ტოლობა ერთობაში გადადის.

„მსგავსება“ გვაქვს მაშინ, თუ საგნებს სახე ერთი აქვთ, ზოგჯერ ბაზისურად ერთნი არ არიან და არც სუბსტრატული ნიშნით მატერიით განსხვავდებიან. როგორც დიდი ოთხკუთხედი მსგავსია პატარა ოთხკუთხედისა და როგორც მსგავსნი არიან არატოლნი სწორი ხაზები. ზოგიერთი მსგავსნი არიან ფორმითაც, ისინი კი არაიგივეობრივნი, ერთი და იმავე სახის თვისებებში შეიძლება ნაკლებად მეტნაკლებობა ჰქონდეთ, რომ არ ჰქონდეთ თავისთავად მეტი ან ნაკლები. მაგრამ თუ მოცემულნი თვისებებითაც და სახითაც ერთნი არიან, მაგალითად, მეტად თეთრი ან ნაკლებად თეთრი, მაშინ ვამბობთ, რომ ისინი მსგავსნი არიან, რადგან სახით ერთნი არიან. ზოგჯერ მაშინ, როდესაც საგნებს უფრო მსგავსნი არიან, ვიდრე განსხვავებულნი ან საერთოდ, ან იმ თვისებების მიხედვით, რომელთაც წყვეტილი მნიშვნელობა, მაგალითად, კალას ვერცხლზე ვამბობთ, რომ თეთრის მსგავსია, რადგან თეთრია, ოქროს კი ცეცხლისა, რადგან მოყვითალო-მოწითალო ფერისაა.

„სხვა“ და „განსხვავებულისა“ მრავალი მნიშვნელობა აქვს. ბერძნული „სხვისა“ უპირისპირდება „იგივე“ და მოცემულნი ამ მნიშვნელობით „სხვა“, ან მოლაპარაკე „ერთი და იგივე“ არიან. მაგრამ, როდესაც მოცემულნი არც ცნებით და არც მატერიით ერთი აქვთ ერთი და იგივე, მაგალითად შენ სხვა ხარ და შენი მეზობელი სხვაა. მესამე როგორც ამას ადგილი აქვს მათემატიკაში.

ამრიგად, „იგივე“ და „სხვა“ ურთიერთის ანტითეზა ისეთ შემთხვევაში, რაც არ ერთია, არ არსებულა. „იგივე“ არ ამბობენ არარსებულის შესახებ, არამედ მხოლოდ არსებულის შესახებ, არაიგივე კი ამბობენ არარსებულის შესახებაც. ასე უპირისპირდება ერთმანეთს „სხვა“ და „იგივე“. „განსხვავებული“ კი სულ სხვაა, ვინაიდან „სხვაც ყოფნა“

რადგან „სხვაც ყოფნისას“ არაა აუცილებელი რომელიმე „სხვაც ყოფნა“.

ყოველი არსებული ან სხვაა, ან იგივე. ხოლო რომელსაც განსხვავება ნიშნავს რომელიმე განსხვავებას, ამ შემთხვევაში, აუცილებლივ უნდა იყოს ის, რითაც მოცემულნი ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან. ეს იგივეობრივი კი არის ან გვარი ან სახე, რადგან განსხვავებულს განსხვავება არის ან გვარობრივი, ან სახეობრივი. განსხვავებაა გვარით მაშინ გვაქვს, როდესაც საგნებს არა აქვთ საერთო მატერია და არც ურთიერთში გადადიან. მაგალითად, ისინი, რომელთაც სხვადასხვა კატეგორიას ეკუთვნიან, ხოლო სახით განსხვავებულნი ერთი და იმავე გვარისა არიან. გვარი ჰქვია იმას, რითაც ერთმანეთისაგან განსხვავებულ საგნებში იგივეობრივნი არიან. არსებითად ერთმანეთისაგან განსხვავებულ საგნებში, დაპირისპირებულნი კი განსხვავებულნი არიან და დაპირისპირებულნი რაიმე განსხვავებას. რომ ჩვენ ეს სწორად დავადგინეთ, ჩანს ინდუქციიდან, რადგან ყველა განსხვავებულში იგივეობრივიც ჩანს, არიან რა ისინი არა მხოლოდ განსხვავებულნი, არამედ სხვა გვარისაც თვითონ მიეკუთვნებიან კატეგორიათა ფორმებში, ან კი რომ, ერთი და იგივე გვარში შედიან გვარით იგივეობრივნი,
1055a სხვა ადგილას კი განსაზღვრულია, თუ რომელი საგნები გვარით განსხვავებულნი ან იგივეობრივნი.

თავი მეოთხე

რადგან ერთმანეთისაგან განსხვავებულნი მეტ-ნაკლებად განსხვავდებიან, ამიტომ შეიძლება უდიდესი განსხვავებაც მოვძებნოთ, რომელსაც მე წინააღმდეგობას ვუწოდებ. რომ იგი უდიდესი განსხვავებაა, ეს ნათელია ინდუქციიდან. საგნებს, რომლებიც ერთმანეთისაგან გვარით განსხვავდებიან, ერთმანეთში გადასვლის გზა არ აქვთ, ერთმანეთისაგან ძალიან შორს არიან და შეუძარებელნი არიან. სახით განსხვავებულნი კი წინააღმდეგობაში არიან დაპირისპირებულნი და სწორედ უდიდესი მანძილი მათ შორის წინააღმდეგობაა, ასე რომ, ისინი დაპირისპირებულთა კიდურეთებიან. ყველაზე უდიდესი მანძილი არის დაპირისპირებული საგნებში, უდიდესი ის საგანია, რომლის უფრო დიდი არ არსებობს და დასრულებულია ის, რომლის გარეშე არაფერს დაჰყოფს შეუძლებელია. დასრულებული აქვს დასასრული განსხვავებას. როგორც ყველა სხვა შემთხვევაში, დასრულებულად იწოდება ის, რასაც დასასრული აქვს, ხოლო დასასრულის მიღმა აღარაფერია. რადგან იგი ბოლოა და მოიცავს

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1056a [illegible]

[illegible]

[illegible] 1056b [illegible]

თავი მეექვსე

[illegible]

[illegible]

რადგან როგორც [illegible] [illegible], მას ნაკლი ახასიათებს. ამიტომაც [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], როგორც [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], როგორც [illegible] ან [illegible]. მაგრამ „[illegible]" [illegible] „[illegible]" [illegible] [illegible] რადგან [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] „[illegible]" [illegible] არა ერთი, როგორც [illegible], [illegible] [illegible].

ერთი და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], როგორც [illegible] [illegible] და [illegible] და [illegible] [illegible]. როგორც [illegible] [illegible] [illegible] და არა როგორც [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], რომ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ერთი [illegible] როგორც [illegible], [illegible] [illegible]. მაგალითად, როგორც [illegible] [illegible] [illegible], ე. ი. როგორც [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ერთი [illegible] [illegible] [illegible], მაგალითად, [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] არა [illegible] [illegible]. მაგრამ [illegible] არა [illegible], რომ [illegible], [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible]. როგორც [illegible], ერთი [illegible] და [illegible] [illegible] ერთის და [illegible], მაგრამ არა როგორც [illegible], [illegible] როგორც [illegible], [illegible] [illegible], რადგან ერთი [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. მაგრამ [illegible], [illegible] ერთი, [illegible] არა. მაგალითად, როგორც [illegible]. [illegible] ე. წ. [illegible] [illegible] [illegible] არ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], რომ [illegible] არის [illegible]. [illegible] და [illegible], [illegible] [illegible], რომ [illegible] [illegible] [illegible], მაგრამ [illegible] [illegible] [illegible] არა, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] როგორც [illegible] „[illegible]". ის არ [illegible] „[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] „[illegible]", როგორც „[illegible]" „[illegible]" და არც [illegible] ერთს. [illegible] [illegible], ერთი [illegible], როგორც [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] კი, როგორც [illegible]. მაგალითად, [illegible] და [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ერთი [illegible].

[illegible]

რადგან [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] რომ „[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. მაგალითად, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], და თუ [illegible] — [illegible]. მაგალითად, არ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], როგორც [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ამ ერთი [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], თუ არა [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არ არის, რადგან [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ერთი [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], რომ [illegible] [illegible] არ [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] და [illegible] ამ [illegible]. [illegible] არა [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], რომ ის ერთ [illegible] არ [illegible]. მაგალითად, [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] და [illegible] არა [illegible]. ერთი და [illegible] [illegible] [illegible], როგორც [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], და [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], და თუ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ამ [illegible] [illegible] [illegible], რადგან [illegible] არის [illegible] და [illegible] [illegible]. მაგალითად, [illegible] და [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], რადგან [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible]. მაგალითად, ის [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

გვარისაგან, რომელიც ამ შემთხვევაში [illegible] და რომელიღაც [illegible], რომელიც [illegible] დამახასიათებელი არ არის. წინააღმდეგ შემთხვევაში [illegible], რომელიც [illegible] [illegible], რადგან [illegible] და არა [illegible] წინააღმდეგობით, რომელნიც [illegible] და [illegible] არიან [illegible], [illegible] წინააღმდეგობანი, რომელიც გვარის დაყოფებში [illegible] და რომელთაგანაც [illegible] ამ გვარის [illegible], რადგან [illegible], რომ ერთი და იმავე გვარის დაყოფებში [illegible]. [illegible] [illegible], ან [illegible] [illegible], [illegible] წინააღმდეგობათაგან არ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ან არც ერთი [illegible] [illegible] წარმოიშობა [illegible] [illegible] [illegible] წინააღმდეგობათა ერთ, ან მეორე მხარეს და რომელთაგანაც [illegible] ის შეიძლება იყოს [illegible] და [illegible], რადგან ის ამ წინააღმდეგობებიდან [illegible] არის [illegible]. ამრიგად, [illegible] სხვა [illegible] [illegible] რაც ერთზე მეტია და მეორეზე ნაკლები. [illegible] [illegible], რომელთაგანაც ის ერთზე მეტია და მეორეზე კი ნაკლები, რადგან არ [illegible] [illegible], რომელიც ამ წინააღმდეგობათაგან [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] წინააღმდეგობათაგან არის წარმოშობილი. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] სახეობები. [illegible] [illegible] [illegible] არიან [illegible] წინააღმდეგობებისაგან.

რომ ერთი და იმავე გვარის დაყოფებში [illegible] შორის [illegible] [illegible] წარმოშობილი, [illegible] [illegible].

თავი [illegible]

სახის განსხვავებული [illegible] [illegible] განსხვავდებიან, რაც იმიტომ [illegible] ერთი [illegible] [illegible], რომ ერთი [illegible] [illegible] განსხვავდება სახის, იმიტომ [illegible] [illegible] ერთი იყოს. ამრიგად, სახის განსხვავებული [illegible] ერთი და იმავე გვარში ერთი [illegible]. ეს გვარის [illegible] [illegible] რაც იმიტომ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ის [illegible],

105a [illegible] რომ, და რომელსაც [illegible] განსხვავებანი [illegible] არ არიან. იმიტომ [illegible] არა [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible], რომელიც [illegible] [illegible] [illegible] არის. მაგალითად, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ამ [illegible] [illegible] [illegible] სახეობა [illegible] შემთხვევაში [illegible] [illegible] [illegible] — [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არის გვარში [illegible] განსხვავება. [illegible] [illegible] გვარში [illegible] ამ განსხვავების, რომელიც ამ გვარის სახეებს [illegible], [illegible] წინააღმდეგობით, [illegible] [illegible] [illegible].

ამრიგად, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არ [illegible]. წინააღმდეგობის [illegible] [illegible] ერთი და იმავე გვარის დაყოფებში, წინააღმდეგობანი არის [illegible] განსხვავება, [illegible] [illegible] განსხვავება [illegible] [illegible] განსხვავებას [illegible] მაგალითად, [illegible] [illegible] ერთი და [illegible] გვარის [illegible] [illegible] [illegible] ერთი და იმავე [illegible] დაყოფებში [illegible] წინააღმდეგობა. [illegible] [illegible] [illegible] სახით და არა გვარით. [illegible] [illegible] განსხვავებული არიან, რადგან [illegible] განსხვავება [illegible] და არც [illegible] [illegible]!

ამრიგად, წინააღმდეგობითი განსხვავებანი, რომელიც [illegible] ერთი გვარის დაყოფებში [illegible] განსხვავებანი სახით და რომელის [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] არიან რომელიც სახით არ [illegible] [illegible], რადგან [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] წარმოიშობა წინააღმდეგობაში [illegible] რომ, ე. ი. გვარში [illegible] სახეებს გვარის [illegible] ერთ [illegible] არიან და არა განსხვავებული. [illegible] [illegible] ერთი [illegible], რადგან [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] გვარი [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ის არის, [illegible] არა [illegible] გვარის [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არ არიან [illegible] სხვა გვარის [illegible] [illegible] ამ შემთხვევაში [illegible] განსხვავება [illegible]. ერთი გვარში [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არ განსხვავდებიან, [illegible] სახით [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ერთი გვარის დაყოფებში [illegible].

თავი [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არის [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] არ განსხვავდება სახით. [illegible] [illegible] და [illegible] შორის

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ᲠᲔᲜᲔ ᲓᲔᲙᲐᲠᲢᲘ

1

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

მოხდება ეს, ეს კი მაშინ, თუ სხვა რამე, ან სხვა მაშინ, თუ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible] 1053a

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

წიგნი მეთორმეტე

თავი პირველი

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] BA [illegible] B [illegible] A [illegible]

ლითად, როგორც თბილისი და ქუთაისიდან რიონი ერთს ვიღებთ, როგორიცაა ბოძები ან ძელები და ა. შ., რაღაც გიჟები, განსხვავებული ფე-რის ფერის იმიტომ, რისგანაც გიჟებია. ამით ეს ელემენტები და საგნები აქვთ, საგნებს კი — სხვა მაგრამ ურთიერთზე ისეთი მსგავსება არ შეიძლება, არამედ ზოგჯერ თვით ერთმანეთით ანალოგიით. მაგალითად, ვინმეს რომ დაასახელოს საგნისად ფორმა, მისი არენ-ნება და მატერია, ყველაფერი ამათგანი სხვადასხვაა სხვადასხვა ვარში. მაგალითად, ფერებისთვის ცხაა ლურჯი, შავი, ზურმუხტი, ხისთალი, სახსოვა, მაგრა, რომელიმეგან წარმოიშვება ღია და ლაჟი.

ნიშნები კი არამოდლად ისინი არიან, რომლებიც საგნის შემადგენლობაში შედიან, არამედ გარეშენიც, მაგალითად, შემთ-რეკებული ნიშნები ცხადია, რომ საგნისა სხვა და ელემენტი კი სხვა. ყველა ორივე ნიშანი, ოღონდ ოლოდ საგნისაც შემთხვევ-ბილ და შემჩნეული საგნიდან არსებითს იერთვის რაღაც საგნისა სუბსტანცია, ის რომ, ანალოგიის მიხედვით ელემენტე-ბი ხშირად ნიშნები და საგნისები კი — თითო. მაგრამ ისინი სხვა-დასხვა შემთხვევაში სხვადასხვა არიან, მაგრამ რაიმე სხვადასხვა მიღებული ნიშანი, როგორც შემთხვევითი ნიშანი, მაგალითად, კანონიერება, ადამიანობა, ბუნება. შემთხვევითი ნიშნის შე-ლიკვი, ფორმის გარეგნული სახის ურთიერთობაც, ავრთვე სახლის ამაშენებელი ყვირილი, შინაარსობა კი არის შემთხვევითი ნიშანი.

ასეთ სახეებით განიცდება საწყისები, თუ ბუნებრივ საგნებში ადამიანი ადამიანს აშორებენს, მიზიდულებაში არამსგავსს ფორ-მა ან მისი სიმარტივეები. ამ შემთხვევაში კი სახე სასის ნიშნის ფუნქცია. ზოგჯერ კი შეიძლება თვით განმსაზღვრელის ფორმა როგორიცაა არის შეფარდება სახლის ფორმა — მშვენიერება, ადამიანი კი ბუნება ადამიანს გარდა ამისა, გოგოლია ამას წინ უსწრებს შემთხვევითი ნიშანი.

ᲬᲐᲕᲘ ᲛᲘᲡᲔᲗᲘ

არაუმთავრეს როგორც დამოუკიდებელი, ისე არადამოუკიდებელ-ლი ნიშნები, რომელთაგან ბოლოები იუხსნებოდნენ, სხვადასხვა-
107ა ხასიათის ურთიერთის საწყისები იმიტომ არიან, რომ მათ გარეშე არ არსებობს არც შინაარსი და არც თვისებები. ამით მისდევს სხვა და სხვაგვარი ან ფორმა, შინაარსი და სხვაგვარი.

შემდეგ, როგორიცაა ანალოგიის გზით საწყისებია რეალობა და

შესაძლებლობა, მაგრამ ისინი სხვადასხვანაირნი არიან და სხვა-დასხვა ფუნქციებისა არსებობენ. ერთი და იგივე მოვლენა ზოგჯერ რეალობაა, ზოგჯერ კი შესაძლებლობა. როგორც მაგალითად, ლუდი, ხორცი და ადამიანი ისინიც დასახლებული მიწიერების დარგებში გვხვდება: რეალურად არსებობს ფორმა, როგორიც არ განხორციელებულა, და ის, რაც ორიგინალს არის შემდეგში, ან მისი ნაწილი, როგორიცაა სიმწიფე და ავადმყოფობა. შესაძლებლობაში კი მატერია არსებობს, რომელსაც ზუსტად იგივე ისეთი რეა-ლობა და შესაძლებლობაში არსებულია კი ერთმანეთისგან განსხ-ვავდებიან, რადგან არა აქვთ ერთი და იგივე მატერია, ზოგს კი სხვადასხვა აქვთ ფორმაც. მაგალითად, ადამიანის მიწიერი ზემდეგ-გა ელემენტები ცეცხლი და მიწა, როგორც მატერია და მისი სხვა-დასხვაგვარი ფორმა. ასე გარდა, კიდევ რაღაც გარეშე, მაგალითად, მამა, მზე, წრეში ტრიალი, რომელიც არც მატერიაა, არც ფორმა, არც მისი არქონება, არც იმავე სახის მიზეზი, არამედ მამოძრავე-ბელი.

გარდა ამისა, უნდა მივაქციოთ ყურადღება იმასაც, რომ ზოგი რამ ზოგადია, ზოგი კი არა. ყოველთვის თავდაპირველი საწყისები ზოგჯერ რეალურად უპირველეს მათ, ზოგჯერ კი შესაძლებლობით. ისინი ზოგადნი არ არიან! კონკრეტული საგნების საწყისები კონკრეტული საგნები არიან. ზოგადი ადამიანი კი ზოგადი ადამია-ნის საწყისია, მაგრამ ასეთი არ არსებობენ. არამედ პელეოსი აქილევსისა მამაა, შენ კი შენი მამა გყავს. კონკრეტული B AB-ს საწყისია, საერთოდ B კი საერთოდ AB-სა.

შემდეგ, სხვადასხვა კატეგორიების სხვადასხვა ნიშნები და ელემენტები აქვს, როგორც ნათქვამი იყო, თუ ისინი სხვადასხვა გვარის ეკუთვნიან, მაგალითად, ფერები, ბგერები, არსებები, რაო-დენობა, მათ ანალოგიის გარდა. სხვა არაფერი არა აქვთ საერ-თო. ერთისა და იმავე სახეში შემავალნი კი განსხვავდებიან არა სახით, არამედ ინდივიდუალურად. მაგალითად, შენი მატერია, შენი ფორმა, შენი მოძრაობა და ჩემი, რაც მხოლოდ ცნების მიხედვით ერთი და იგივეა.

ამრიგად, კითხვაზე ისეთ შეკითხვა, რომ არსებობენ მხარეობა-თა და თვისებათა საწყისები და ელემენტები არის თუ არა ერთი და იგივე, ცხადია, მივიღებთ ასეთი შეიძლება გვექნეს პასუხი. ცხა-დია, რომ ისინი სხვადასხვა ადამიანისთვის და არა ერთი და იგივე. მაგრამ ასეც, ზოგჯერ ყველას ერთი და იგივე აქვთ ანალოგია, ზოგჯერ მათ საერთო აქვთ მატერია, ფორმა, მათი არქონება,

16. არისტოტელე

შემოქმედებელი, არსების მიზეზი, რომელიც ყველაფრისთვის საერ-თოა, და რომლის მოსპობით ისპობა ყოველივე დანარჩენი.

გარდა ამისა, ზოგჯერ პირველია აქტუალობა, ზოგჯერ კი სხვების წინ უსწრებს წინაპირობებით, რომელთაც არც გვარი და არც ზოგადი მიმართულება აქვს, ზოგჯერ კი — მატერიაში.

1071b თუ რომელია შეგრძნებადი საგნის საწყისები და რამდენი, აგრეთვე როგორ არიან იდენტურნი და როგორ განსხვავებულნი, ამის შესახებ უკვე ვთქვით.

თავი მეექვსე

არსებობს სამი სუბსტანცია, ორი ბუნებრივი და ერთი უძრავი; ამ უკანასკნელის შესახებ უნდა ვთქვათ, რომ აუცილებელია რაიმე უძრავი მარადიული სუბსტანციის არსებობა. რადგან არსებულთა შორის პირველნი სუბსტანციებია და თუ ყველა ისინი წარმავალი არიან, ყველაფერი წარმავალი იქნებოდა. მაგრამ შეუძლებელია მოძრაობისა და დროის წარმოშობა და მოსპობა, ვინაიდან ისინი მარადიულნი არიან. მაგრამ თუ არ არსებობს დრო, არ იარსებებდა არც წინამორბედი და მომდევნო, რადგან მოძრაობა ისევე უწყვეტია, როგორც დრო; იგივე უნდა ვთქვათ მოძრაობის ხასიათზე. საერთოდ, მოძრაობა კი არაა უწყვეტი, არამედ ადგილმონაცვლეობა, კერძოდ, წრიული ტრიალი. მაგრამ თუ არსებობს ამამოძრავებელი, ან შემოქმედი მიზეზი, მაგრამ ისე, რომ არ მოქმედებს, მაშინ არც მოძრაობა იქნება, რადგან შესაძლებელია უძრავი არსებობდეს ისე, რომ არ განხორციელდეს.

არც მაშინ გვექნება რაიმე სარგებლობა, თუ არსებებს როგორც მარადიულებს გვაქვს ისე, როგორც მათ ეიდოსების მომხრენი სახავდნენ, თუ არ დავუშვებთ. არც იდეები იქნება საგნისა და არც იდეების გარდა სხვა სუბსტანციის დაშვება, რადგან თუ ისინი არ მოქმედებენ, არ იქნება მოძრაობა, მოძრაობა არ იქნება არც მაშინ, ვინაიდან რომ მოქმედებდნენ, რადგან მათი არსება შესაძლებლობაა. არც მოძრაობა იქნება მარადიული, რადგან ის, რაც შესაძლებლობაში არსებობს, შეიძლება არც არსებობდეს. ამიტომ, საჭიროა ისეთი საწყისები, რომელთა არსება მოქმედებაა. გარდა ამისა, მათი არსება არამატერიალური უნდა იყოს, რადგან ისინი მარადიული უნდა იყვნენ, თუ საერთოდ, რაიმე არსებობს მარადიული.

მაგრამ აქ წარმოება სიძნელე: უნდა ვიფიქროთ, რომ ყოველი

აქტუალური შესაძლებლობაში არსებობდა, ხოლო ყველა შესაძლე-ბელი კი შეიძლება არ იქცეს აქტუალურად. თუ რომ, თავდაპირველად შესაძლებლობა არსებობს, მაგრამ თუ ეს ასეა, მაშინ არაფერი არ იარსებებდა, რადგან შესაძლებელია ისიც, რომ შეიძლება არ არსებობდეს.

მაგრამ შეუძლებელია როგორც ის, რასაც თეოლოგები ამბობდნენ, რომ ყოველივე ღამიდან წარმოიშვა, ისე ის, რასაც ამბობდნენ ფიზიოლოგები, რომ ყველა საგანი ერთად იყვნენ. რადგან როგორ იარსებებს მოძრაობა, თუ აქტუალური არც ერთი მიზეზი არ არსებობს, რადგან მატერია თვითონ კი არ ამოძრავებს თავის თავს, არამედ ხუროთმოძღვრება. არც ყოფიერების მატერია თავის თავს ამოძრავებს, არამედ მეწაღეები და არც ქალის თესლი და მიწა, არამედ თესლი და ბუნება. ამიტომაც ზოგი ფიქრობს, რომ მოძრაობა ოდითგან და მარადიულია, როგორც ლევკიპე და პლატონი. ისინი ამბობენ, რომ მოძრაობა მარადიულია. მაგრამ არ ამბობენ თუ რატომ, ან რომ მოძრაობა არის ამის მიზეზი, რომ ის ასე ან ისე არის, ხან კი ასეა. შემთხვევით კი არაფერი არ უნდა მოძრაობდეს, არამედ როგორც მუდამ, ისე რაიმე მიზეზით უნდა ხდებოდეს; ან ბუნებრივად, ან ძალდატანებით, ან გონებით და სხვა რამენაირად.

შემდეგ, რომელი მოძრაობაა პირველი? რადგან უსაზღვრო მნიშვნე-ლობა აქვს. მაგრამ არც პლატონის შეუძლია თქვას, ამის შესახებ, 1072a თუ რომელიც ის საწყისი, რომელიც მოძრაობს თავის თავს ამოძრა-ვებს, რადგან როგორც ის ამბობს, სული შემდეგ ჩნდება და ცას-თან ერთად არსებობს.

რაც შეეხება თვალსაზრისს იმის შესახებ, რომ შესაძლებლობა აქტუალობას წინ უსწრებს, ეს ზოგჯერ სწორია, ზოგჯერ — არა; თუ როგორ, ამის შესახებ უკვე ვთქვით. რომ აქტუალობა წინ უსწრებს შესაძლებლობას, ამას ანაქსაგორაც ადასტურებს, რომლის მიხედვით, გონება არის აქტუალობა. ემპედოკლესთანაც სიყვარული და მტრობა, ლევკიპესთან კი, მოძრაობა მარადიულია. ქაოსი და ღამე კი არ არსებობდნენ განუსაზღვრელი დროის განმავლობაში, არამედ ან ტრიალებდნენ, ან სხვანაირად მოძრაობდნენ, თუ აქტუალობა წინ უსწრებს შესაძლებლობას. და თუ ერთი და იგივე განუწყვეტლივ წრიულ მოძრაობაშია, საჭიროა არსებობდეს რაიმე ...ი, რაც ყოველთვის ერთნაირად მოქმედებდეს. და თუ წარმოშობა და მოსპობა უნდა არსებობდეს წარმოშობა და მოსპობა, საჭიროა არსებობდეს რაიმე სხვა, რაც სხვადასხვანაირად მოქმედებს. ეს კი რაიმე თავისთავად მოძრაობს, ზოგჯერ კი სხვის შემწეობით. ეს კი უნდა იყოს ან რაიმე მესამე, ან პირვე-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1073ა [illegible]

[illegible]

თავი მერვე

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1073ბ [illegible]

[illegible]

[illegible]

1074a [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1074b

[illegible]

[illegible]

ამრიგად, მამა-პაპათა და წინამორბედთა შემოქმედებითი ჩვენ-თვის მხოლოდ იმდენად არის ცნობილი.

თავი [illegible]

[illegible] ზოგიერთი [illegible] კანონის შესახებ, რომელიც [illegible], ის [illegible] მთის ყველაზე [illegible] მაგრამ ზოგიერთი [illegible] არის [illegible] შესახებ, თუ როგორ არის [illegible]? ის რომ [illegible] არ ამბოლოგენდება. [illegible] არ [illegible] და მხოლოდ [illegible], მაგრამ თუ ის [illegible]. მას სხვა [illegible] აქვს. მისი [illegible] რომ [illegible] არა [illegible], [illegible] ამბოლოგების [illegible], ის არ [illegible] ყველაზე [illegible], რადგან მისი [illegible] [illegible].

[illegible], მისი [illegible] ის [illegible], ან ამბოლოგები. მაგრამ რას ამბოლოგების [illegible] ის თავის თავს, ან რაღაც სხვას, თუ სხვას, მაშინ ან [illegible] თავის [illegible] და [illegible], ან [illegible]. [illegible] არა აქვს იმას, [illegible] ის [illegible], თუ იმას, რაც [illegible]. მაგრამ ზოგიერთი [illegible] შესახებ [illegible] ის და [illegible] რომ ის [illegible] ყველაზე [illegible] და [illegible] და არც [illegible]. რადგან ის [illegible] [illegible], [illegible] რაღაც [illegible]. [illegible], თუ ის არის არა ამბოლოგები, [illegible] ამბოლოგების [illegible], [illegible] ამბოლოგები. [illegible] რომ მაშინ [illegible] [illegible] რაღაც სხვა, [illegible] [illegible], [illegible] რადგან ამბოლოგები და არა [illegible] [illegible] ყველაზე [illegible], [illegible] რომ, თუ [illegible], რადგან ზოგჯერ [illegible] [illegible] [illegible]. ამრიგად, თუ [illegible] ის [illegible] მოაზროვნე და [illegible], [illegible] ამბოლოგების [illegible]. მაგრამ როგორც [illegible], [illegible] და [illegible] სხვა [illegible], თავის თავს კი [illegible] მთის. [illegible], თუ სხვა [illegible] და [illegible]. [illegible] მის [illegible]? [illegible] და [illegible] და [illegible] ხომ

1970 ა არაა? თუ ზოგიერთი [illegible] და [illegible] და [illegible]? [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible]. ის [illegible], [illegible] არა აქვს, [illegible] და [illegible] სხვა [illegible] არა, რომელიც [illegible] და [illegible], [illegible], [illegible] და [illegible] [illegible].

[illegible] არის შესახებ, არის თუ არა [illegible] რაღაც? ამ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] და [illegible], [illegible] არა აქვს. [illegible], რომელიც [illegible], რომელიც [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] არა ამ და ამ [illegible], [illegible] რომელიც რაღაც [illegible] მთელი და [illegible]. ამიტომ [illegible] ამბოლოგები, რომელიც [illegible] თავის თავს ამბოლოგებს.

თავი [illegible]

[illegible], თუ როგორ [illegible] და [illegible], [illegible] რაღაც [illegible] და თავის [illegible], [illegible], თუ [illegible]. [illegible] [illegible] და [illegible] და [illegible]. [illegible], რადგან ის [illegible] [illegible], და [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible]. [illegible] [illegible] და [illegible] და [illegible] [illegible] არ [illegible], [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. მაგრამ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible]. მე [illegible] იმას, რომ [illegible] [illegible], [illegible] და [illegible].

არ [illegible], თუ რა [illegible] და [illegible] [illegible], რა [illegible] [illegible] და [illegible] [illegible] და [illegible] ყველაზე [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible], მაგრამ არა [illegible], რომ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] არც იმას [illegible], თუ როგორია [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ის, რაც [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ან [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible], რადგან [illegible] [illegible] [illegible] რაღაც [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] როგორც [illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

წიგნი მეცამეტე

თავი პირველი

შეგრძნებადი მოვლენების არსება, როგორიც მატერია, ისე რეალობა, განხილული გვაქვს ბუნებისმეტყველური ხასიათის წიგნებში. საკვლევია, არსებობს თუ არა შეგრძნებადი სუბსტანციების გარდა რაიმე უძრავი, მარადიული სუბსტანცია და თუ არსებობს, როგორია ის? თავდაპირველად განხილულ უნდა იქნას სხვათა შეხედულებანი, რათა არ დავუშვათ ისეთი, რასაც არასწორად ამბობენ და ამ შეხედულებებში, რომლებიც მათთან საერთო გვაქვს, ცალკე ჩვენ თავს არ დავემდუროთ. საკმარისია, როგორც არის, ზოგიერთ საკითხზე უკეთეს დებულებებს, ისე სხვა არა უარესს შევიმუშავებდით, — არა უარესს.

ამ საკითხზე არსებობს ორი შეხედულება: ერთნი ამბობენ, რომ მათემატიკური საგნები, როგორიცაა რიცხვები, ხაზები და სხვა მათი მსგავსები და აგრეთვე იდეები, რაღაც სუბსტანციებია. ზოგი ორ სუბსტანციას ასახელებს: იდეებს და მათემატიკურ რიცხვებს, ზოგი კი ორივეს ერთ ბუნებად თვლის, ზოგი ამტკიცებს, რომ მხოლოდ მათემატიკური საგნები არიან სუბსტანციები, პირველ რიგში უნდა განვიხილოთ მხოლოდ მათემატიკური საგნების შესახებ ისე, რომ სხვა ბუნება არ მივაწეროთ მათ, მაგალითად, არიან თუ არა იდეები და არიან თუ არა საწყისები არსებულ საგნების საწყისები და არსებები, უნდა გამოვარკვიოთ, რომ არსებობენ თუ არა მათემატიკური საგნები და თუ არსებობენ, როგორ? ამის შემდეგ ცალკე უნდა შევეხოთ იდეებს ზოგადად, ჩვეულების მიხედვით, რადგან ამაზე ბევრი ნათქვამი გამოქვეყნებულ ნაშრომებში. შემდეგ, საჭიროა კვლევის უფრო ნაწილობრივ განსახილველი საკითხია, არიან თუ არა რიცხვები და იდეები არსებულთა არსებები და საწყისები? უფრო შემდეგ უნღნიშნება ჩვენი მესამე პრობლემა.

თუ მათემატიკური რიცხვები არსებობენ, ისინი აუცილებლად ან შეგრძნებად საგნებში იქნებიან მოთავსებულნი, როგორც ამბობენ ზოგნი, ან მათგან გამოყოფილებულად, ზოგი ამასაც ამტკიცებს. და თუ ისინი არც ერთი ამ სახით არ არსებობენ, მაშინ ისინი ან სულ არ არსებობენ, ან არსებობენ სხვაგვარად. ამიტომ, ჩვენი დავა იქნება არა მათ არსებობაზე, არამედ მათი არსებობის ფორმაზე.

თავი მეორე

რომ მათემატიკური საგნები არ შეიძლება შეგრძნებად საგნებში არსებობდნენ და რომ ეს მოგონილი თვალსაზრისია, ამის შესახებ უკვე ნათქვამი წიგნებში „პრობლემების შესახებ“, რომ 1076b
შეუძლებელია ერთ ადგილზე ორი სხეულის არსებობა და რომ ამავე მსჯელობით სხვა ძალები და ბუნებები უნდა ყოფილიყვნენ შეგრძნებად საგნებში და არა უნდა ყოფილიყვნენ მათგან გამოყოფილნი. ამაზე ზემოთ უკვე ვთქვით. გარდა ამისა, ცხადია, რომ შეუძლებელია ნებისმიერი სხეულის დაყოფა, რადგან სხეული უნდა დაიყოს სიბრტყეებად, სიბრტყე — ხაზებად, ხაზი — წერტილებად. მაგრამ, თუ წერტილის დაყოფა შეუძლებელია, შეუძლებელი იქნება ხაზის დაყოფაც, და თუ ამის დაყოფაც შეუძლებელია, მაშინ არც სხვა რამის დაყოფება. მნიშვნელობა არა აქვს იმას, რომ დანაყოფები ასეთივე ბუნებისა იქნებიან, თუ არა და ნაწილები იქნებიან მოთავსებულნი, თუ არა, რადგან შეიძლება ერთი და იგივე იქნება, შეგრძნებადი საგნების დაყოფილთან ერთად იყოფიან დაყოფადნი[1], ან არც შეგრძნებადნი უნდა დაიყონ.

გარდა ამისა, შეუძლებელია ამ ბუნებათა გამოყოფილად არსებობა. თუ არსებობს შეგრძნებადისაგან გამოყოფილებული სხვა სხეული, რომელიც შეგრძნებად სხეულებს წინ უსწრებს, ცხადია, რომ შეუძლებელი იქნებოდა სიბრტყეების გამოყოფილებული სხვა სიბრტყეების არსებობა, აგრეთვე ხაზის და წერტილისა, ასევე საბუთით, თუ ეს ასეა, მაშინ მათემატიკური სხეულის, სიბრტყის, ხაზისა და წერტილის გარდა, იარსებებდა სხვა გამოყოფილებული სიბრტყე, ხაზი და წერტილი, რადგან რთულს წინ უსწრებს მარტივი, და თუ შეგრძნებად სხეულებს წინ უსწრებს არაგრძნობადი, ასევე საბუთით სხეულებში მყოფ სიბრტყეებს წინ უნდა უსწრებდეს თავისთავადი სიბრტყეები, ისე რომ, ეს სიბრტყეები და ხაზები გარდა, რომლებიც გამოყოფილია შეგრძნებად სხეულებში არსებობენ, იქნებიან სხვა სხვა ხაზები და წერტილები. ამიტომ ბევრელი მათემატიკური სხეუ-

ლებით ერთად იარსებებენ, მყარნი. მათზე ადრე, ამავე საზღვ-
რით ამ სიბრტყეებზე წინ ხაზები, რომელთა უწინარეს იქნებოდნენ
სხვა ხაზები და წერტილები. და ამ პირველთა ხაზების წინ იქნე-
ბოდნენ სხვა პირველი ხაზები და წერტილები, რომელთა უწინარეს
სხვა არაფერი არ იქნებოდა. მაგრამ ეს უაზრო დაგროვება იქნებოდა,
გამოდის, რომ შეგრძნებადი სხეულების გარდა, არსებობს ერთი
სხეული, და შეგრძნებადი სიბრტყის გარდა, სამი სხვა სიბრტყე, ე. ი.
ერთი შეგრძნებადისაგან დამოუკიდებლად არსებული, მეორე მათე-
მატიკურ სხეულებში არსებული, მესამე ამათგან დამოუკიდებლად
არსებული, ოთხი ხაზი და ხუთი წერტილი. ამიტომ, რომელი მათე-
მატიკური მეცნიერების ობიექტებია ისინი? მათემატიკა არ უნდა
ეხებოდეს არც უძრავ სხეულში არსებულ სიბრტყეებს, ხაზებსა და
წერტილებს, რადგან მეცნიერება ყოველთვის პირველად საწყისებს
ეხება. იგივე უნდა ითქვას აგრეთვე რიცხვების შესახებ: ცალკე
ყოველი წერტილის გარდა უნდა იყოს სხვა წერტილები. ასევე
არსებულის გარდა იქნება ის შეგრძნებადი, თუ აზროვნებადი. უნდა
იყოს დამოუკიდებელი მათემატიკური რიცხვები.

შემდეგ, როგორ უნდა გადავჭრათ ის საკითხი, რომელსაც შევე-
ხეთ წიგნში „პრობლემების შესახებ". რადგან ის, რასაც სწავლობს
1077a ასტრონომია, არსებობს შეგრძნებადი საგნებისაგან დამოუკიდებლად
ისევე, როგორც ის ობიექტები, რასაც გეომეტრია სწავლობს, გამოდის
უნდა იყოს, თუ როგორ არსებობენ ცა და მისი ნაწილები, ან სხვა
ნებისმიერი მოძრავი სხეულები, იგივე ის ძალები, რომლებსაც სწავ-
ლობს ოპტიკა და მეცნიერება ჰარმონიის შესახებ. რადგან უნდა
არსებობდეს ხმა სხვა ბგერებისა და ხედვის, შეგრძნებადი და დამოუკიდებ-
ლული საგნების გარდა, ე. ი. სხვა შეგრძნებადისა და შეგრძნებ-
ბადის. მაგრამ რატომ უნდა მოიცავდეს ეს ერთის ან მე-
ორის? თუ ეს ასეა, მაშინ იარსებებენ სხვა ცხოველებიც. ზოგი
მათემატიკური აქსიომა ზოგადად ლაპარაკობს ამ სუბსტანციათა
გარდა, სხვა სუბსტანციების არსებობის შესახებ. უნდა უნდა
იყოს რაღაც სხვა სუბსტანციაც, მოთავსებული იდეებს და შუა-
ლედურ საგნებს შორის, რომელიც არ იქნება არც რიცხვი, არც წერ-
ტილი, არც წერტილი და არც ხაზი, თუ ეს შეუძლებელია, მაშინ შეუძ-
ლებელი იქნება შეგრძნებადი საგნებისაგან დამოუკიდებლად მოთავ-
სებულის არსებობა, საერთოდ, თუ ვინმე აღიარებს მათემატიკურ
ობიექტებს დამოუკიდებლად არსებობას, რადგან გამომდინარეობს
როგორც შეგრძნებების, ისე საგნების. ნათელია შეუძლებლობა
საწინააღმდეგო შედეგებს. რადგან ამ შედეგებით მიღებული
დამოუკიდებლად აზრი შეგრძნებად საგნებზე ადრე არსებობენ.

სრულყოფილებაა და ... შემდეგ არის, რადგან დაუსრულებელი
საგანი წარმოშობით წინ უსწრებს, ხოლო სუბსტანციალურად
კი უკან არის, როგორც უსულო სულიერზე უწინარესია წინ. შემდეგ, რის
გამო და როდის გამოიწვევენ მათემატიკური სიდიდეები მთლიანო-
ბას? რადგან აქ არსებობენ ან სულის ნაწილები, ან სხვა რაიმე
სუბსტანციის ნაწილები, ... ერთიანობას
შეიცავენ. წინააღმდეგ შემთხვევაში ...
იყოფიან და მოიცავენ... მაგრამ არის რა ... წარმო-
ება, რა არის მათი ერთიანობა და არსებობის მიზეზი? ასევე წარმოშობის საშუ-
ალებით სიდიდეები ... და ამით სიგრძეები არიან ...
ან, შემდეგ სიბრტყე, ... სუბსტანციალურად ...
არის, რაც წარმოშობით შემდეგია, სუბსტანციალურად ... იქნება.
ამ შემთხვევაში სხეული სიბრტყესა და სიგრძეზე ადრე იქნება,
და ის დასრულებულიც და მთელიც იქნება, რადგან სულიერება ...
... ამ სიბრტყე ...
... როგორ სუბსტანციები იყვნენ
შეგრძნებადის გარეშე?

შემდეგ, სხეული კი არის რაღაც სუბსტანცია, რადგან ის როგორც
და დასრულებულია. მაგრამ როგორ არიან ხაზები სუბსტანციებია?
ისინი არ იქნებიან სუბსტანციები არც როგორც რაღაც ფორმა, არც
როგორც რაღაც სხვა მატერია, თუ სულის ადგილი, ან ძალის არა
როგორც ... შეგრძნებადი სხეულის, როგორც ... ხაზები,
როგორც ნაწილი. ... სხეულის ... არ შეუძლიათ. რომ შემდეგ,
სიბრტყეებისა და წერტილებისაგან არ შედგება. ... როგორც ხაზი, არის
მატერია თუ არსებობს რაიმე მატერიალურები. ...
1077b ... ... არსებობის ... სუბსტანციალური
მატერიალურები, რაც ... ... დამოუკიდებელი
დარად. სუბსტანციალურად ... ...
არსებობენ სხვას ... ... არსებობს
სხვა ... ... მაგრამ ... ...
... ... არ არსებობს სუბსტანციებისაგან დამოუკიდებლად. მაგა-
ლითად ... ... „თეთრი ადამიანი" წინ უსწ-
რებს ... „თეთრი" ან „ადამიანი", მაშინ „თეთრი ადამიანი" წინ უსწ-
რებს „თეთრი" ცნებით ... და არა სუბსტანციით. რადგან ის
არ შეიძლება დამოუკიდებლად იყოს, არამედ არსებობს ყოველთვის
მთლიანთან ერთად. „თეთრს" ... „თეთრი ადამიანი"
ამიტომ, ცხადია, რომ ... არც ... გამო არსებობს
ცნებით, არც ... „თეთრი ადამიანი"
შიდა, რომ „ადამიანი თეთრია".

თავი მესამე

რომ მათემატიკური საგნები სხეულებზე უფრო არსებითი არ
არიან, რომ შეგრძნებადზე მოძრაობის ასპექტი წინ იქნება ... არც ...

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი მეოთხე

1055ა [illegible]

[illegible]

[illegible]

1055ბ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1086 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1087 [illegible]

[illegible]

[illegible]

წიგნი მეთოთხმეტე

თავი პირველი

[illegible]

1063წ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1064წ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1084 წ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1037 წ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1081a [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1084a [illegible]

[illegible]

1092a [illegible]

თავი მეხუთე

[illegible]

[illegible]

ლუშმა ეს არ უნდა მომხდარიყო, რადგან მტრობა არ ეპატიებო-
დება ხარებს.

მათ სრულებით არ განსაზღვრულა არც ის, თუ როგორ არიან რიცხვები, როგორც საზღვრები, სუბსტანციებისა და არსებობის საწყისები, ან წერტილები სიდიდეების საზღვრები. მაგალითად, როგორც ევრიტემ განსაზღვრა რიცხვები, მიაკუთვნა რა ერთი ადამიანს, მეორე ცხენს, სხვებმა კი რიცხვები დაიყვანეს სამკუთხედ და ოთხკუთხედ ფორმებზე, ევრიტემ კი კენჭებით დაამსგავსა ცოცხალთა ფორმები. თუ ჰარმონია არის რიცხვთა შეფარდება, ასევე ადამიანი და ყოველი სხვა დანარჩენი, მაშინ თვისებები, როგორიცაა თეთრი, ტკბილი და თბილი, როგორღა იქცევიან რიცხვებად?

ცხადია, რომ რიცხვები არ არიან არც არსებები და არც ფორმის მიზეზები, რადგან არსება არის რაოდენობრივი მიმართება, რიცხვი კი მატერია, როგორც სხეულის ან ხორცის რიცხვი არის მისი არსება სამი — ცეცხლის, ორი კი — მიწის. რიცხვი, როგორიც არ უნდა იყოს ის, არის რაიმე რიცხვი, ან ცეცხლის, ან მიწის, ან ერთის, მაგრამ არსება სუბსტანციაა არის მიმართება რაოდენობისა შერევის გამო. ეს არაა რაიმე რიცხვი, არამედ სხეულებრივი ან სხვა რაიმე ნივთის რაოდენობრივი მიმართება. არც ზოგადი რიცხვისა და არც ერთეულებისაგან შემდგარი რიცხვი მიზეზად ქმედითი საგანი, რადგან რიცხვი არაა არც მატერია, არც იდეა, არც საგნების სახე და არც მიზანი.

თავი მეექვსე

საკითხი მკვლევრისთვის ისმება იმაზე, თუ როგორი წარმოშობა კეთილდღეობისა იმ ნაერთისთვის, რომელიც რიცხვებში გამოხატული, იქნება ეს ადვილად თვლადი თუ კენტი რიცხვი. სინამდვილეში არაა უფრო მეტად სასარგებლო ის თაფლის წყალი, რომელიც შეერთებულია შეფარდებით სამჯერ სამი. უფრო მეტად სასარგებლო იქნება, თუ მას განზავებული ფორმით, არავითარი შეფარდების არ შეიცავდა, ვიდრე რომ ის იყოს რიცხვში გამოხატული და იყოს შეუზავებელი. გარდა ამისა, ეს შეფარდებები, რაც ნარევებშია, არის რიცხვთა მიმატების შედეგი და არაა თვით რიცხვები. მაგალითად, ორის სამთან მიმატების და არა ორის სამზე გამრავლების შედეგი. გამრავლებისას შედეგში ერთი გვარი უნდა შეიცავდეს გამრავლებულს. ასე რომ, 1-ით უნდა გაიზომოს $1\times2\times3$, ხოლო 4-ით — $4\times5\times6$. ასევე ყველა
1093ა სხვა. მაგრამ ცეცხლისა არაა $2\times5\times3\times6$ და წყლისა არაა ორჯერ სამი.

თუ აუცილებელია, რომ ყოველივე რიცხვს ეზიარებოდეს,

-ქმედას აუცილებლად მოუხდება მრავალ ანალოგიურ შედეგს და ერთი და იგივე რიცხვი შეიძლება აღმოჩნდეს, როგორც ამ, ასე სხვა საგნებში. მაშასადამე, გამოდის, რომ რიცხვია მიზეზი და ამათუმ არსებობენ საგნები, თუ არაა? მაგალითად, რაიმე რიცხვი მზის ტრიალს, ასევე მთვარის, ან თითოეული ცხოველის სიცოცხლისა და ზრდას? რა უშლის ხელს იმას, რომ რიცხვი ზოგან იყოს კვადრატული, ზოგან კუბური, ზოგან ტოლი და ორმაგი? ამას არაფერი არ უშლის ხელს და ამიტომ აუცილებელია ამ საზღვრებში ტრიალებდნენ, თუ ყოველივე რიცხვს ეზიარებოდა. მაშინ შესაძლებელია, რომ განსხვავებული რიცხვებისაგან იყოს და თუ საგნებს შეხვდებოდა ერთი და იგივე რიცხვი, ისინი ერთი და იგივე უნდა იყვნენ, როგორც მზე და მთვარე. მაგრამ რატომ უნდა იყვნენ ისინი? მაგალითად, ხმოვანი შვიდია რიცხვით, შვიდი სიმი შეადგენს ჰარმონიას, შვიდია თანავარსკვლავედ პლეადაში, გამოცვლიან კბილებს შვიდი წლისანი ცხოველები (ზოგიერთი მათგანი ზოგჯერ, ზოგჯერ კი არა), თებეს წინააღმდეგ იბრძოდა შვიდი მეომარი. იქნებ რიცხვების იქნა ასეთი ბუნება და ამიტომ უნდა იყოს შვიდი მეომარი და თანავარსკვლავედი პლეადა შვიდი ვარსკვლავისგან შედგება? თუ მეომარნი შვიდნი ამიტომ იყვნენ, რომ შვიდი იყო კარი, ან სხვა რაიმე მიზეზის გამო?

ჩვენ ამბობთ, დიდი დათვის თანავარსკვლავედის ვარსკვლავების რიცხვი თორმეტია, სხვები ფიქრობენ, რომ მეტია და რადგან ξ, ψ და ζ ჰარმონიულად არიან შეუღლებულები და მათი რიცხვი ცხადი სამია, ამიტომ ასოების რიცხვიც სამია. ისინი სრულებით არ ითვალისწინებენ იმას, რომ ასეთი ასოები შეიძლება იყოს (მაგალითად, შეიძლება γ-ს და ρ-ს ერთი ნიშანი შეერჩიოთ). თუ ზემოთმოტანილი ასოები თითოეული ორის ტოლია, ამის მიზეზი ისაა, რომ ადგილი სამია, სიგმას თანხმოვანი ამ ადგილებთან შეიძლება სამჯერ ჰარმონიულობის გამო არის სამი და არა იმიტომ, რომ სამი ჰარმონიის რიცხვი სამია. სინამდვილეში ჰარმონიის რიცხვი მრავალია, მაგრამ აქ ეს შეუძლებელია. ეს მოძღვრებანი ძველი ჰომეროსის მიმდევრების მსგავსნი არიან, წვრილ მსგავსებებს კი ხედავენ, მაგრამ დიდს ამჩნევენ. მაგალითად, სიმების ნაწილი არის 9, ნაწილი კი — 8, ზოგიერთი ამბობს, 17 მარცვალი, მარჯვნივ — 9, მარცხნივ — 8. ასევე ამბობენ, მანძილი ალფადან ω-მდე და სალამურის მანძილი ყველაზე დაბალი ბგერიდან ყველაზე მაღლამდე უტოლდება მთელი ცის ჰარმონიისას. ამის არც დაშვება, არც აღმოჩენა და არც შემჩნევა არაა ძნელი, არც მარადიულ და არც წარმავალ მოვლენებში. მაგრამ როგორც რიცხვების ნაქები ბუნება, ისე მათი მოპირდაპირე მხარე

[illegible]

შენიშვნები

[illegible]

[illegible]

3. [illegible]

4.-5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

8. [illegible]

9. [illegible]

10. [illegible]

11. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

8. [illegible]

9. [illegible]

10. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

8. [illegible]

9. [illegible]

10. [illegible]

11. [illegible]

12. [illegible]

13. [illegible] (Über die Kraft). [illegible]

14. [illegible]

15. [illegible]

16. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

8. [illegible]

9. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

[illegible] (The prime material comet). [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

[illegible]

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

8. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]

8. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]
11. [illegible]
12. [illegible]
13. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

2. [illegible]

4. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

თავი [illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible] геометрическую форму [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. ἡ γὰρ σώματος [illegible] противоположное «единому», [illegible] отсутствие «единого бытия» [illegible] этого слова [illegible]

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. οὐ γὰρ δὴ ποτέ γε πράγματος φθαρέντος [illegible] только не уничтожение «созданного искусственно» объекта, — он ведь существует вечно". [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

თავი მესამე

[illegible]

თავი მეოთხე

[illegible]

თავი მეხუთე

[illegible]

თავი მეექვსე

[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]

სარჩევი

წინასიტყვაობა 5
წიგნი პირველი 25
წიგნი მეორე 52
წიგნი მესამე 57
წიგნი მეოთხე 74
წიგნი მეხუთე 99
წიგნი მეექვსე 120
წიგნი მეშვიდე 137
წიგნი მერვე 162
წიგნი მეცხრე 179
წიგნი მეათე 195
წიგნი მეთერთმეტე 212
წიგნი მეთორმეტე 236
წიგნი მეცამეტე 254
წიგნი მეთოთხმეტე 280
შენიშვნები 298

გამომცემლობის რედაქტორი [illegible]
მხატვარი [illegible]
ტექნიკური რედაქტორი [illegible]
კორექტორი [illegible]
გამომშვები [illegible]

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 18/XII-64 წ.
ქაღალდის ზომა 60×90 1/16. ნაბეჭდი
თაბახი 21,75. სააღრიცხ.-საგამომც. თაბახი 19,22.
ტირაჟი 3 000. შეკვ. № 925.
ფასი 1 მან. 68 კაპ.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო"
თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. 5.

სტამბა № 1, თბილისი, ორჯონიკიძის ქ. № 50.
Типография № 1, Тбилиси, ул. Орджоникидзе № 50.

АРИСТОТЕЛЬ

МЕТАФИЗИКА

(На грузинском языке)

Издательство
„Сабчота Сакартвело"
Тбилиси, Марджанишвили, 5
1964